

حقیقت

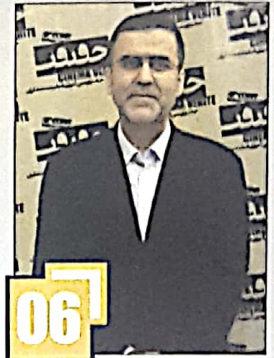
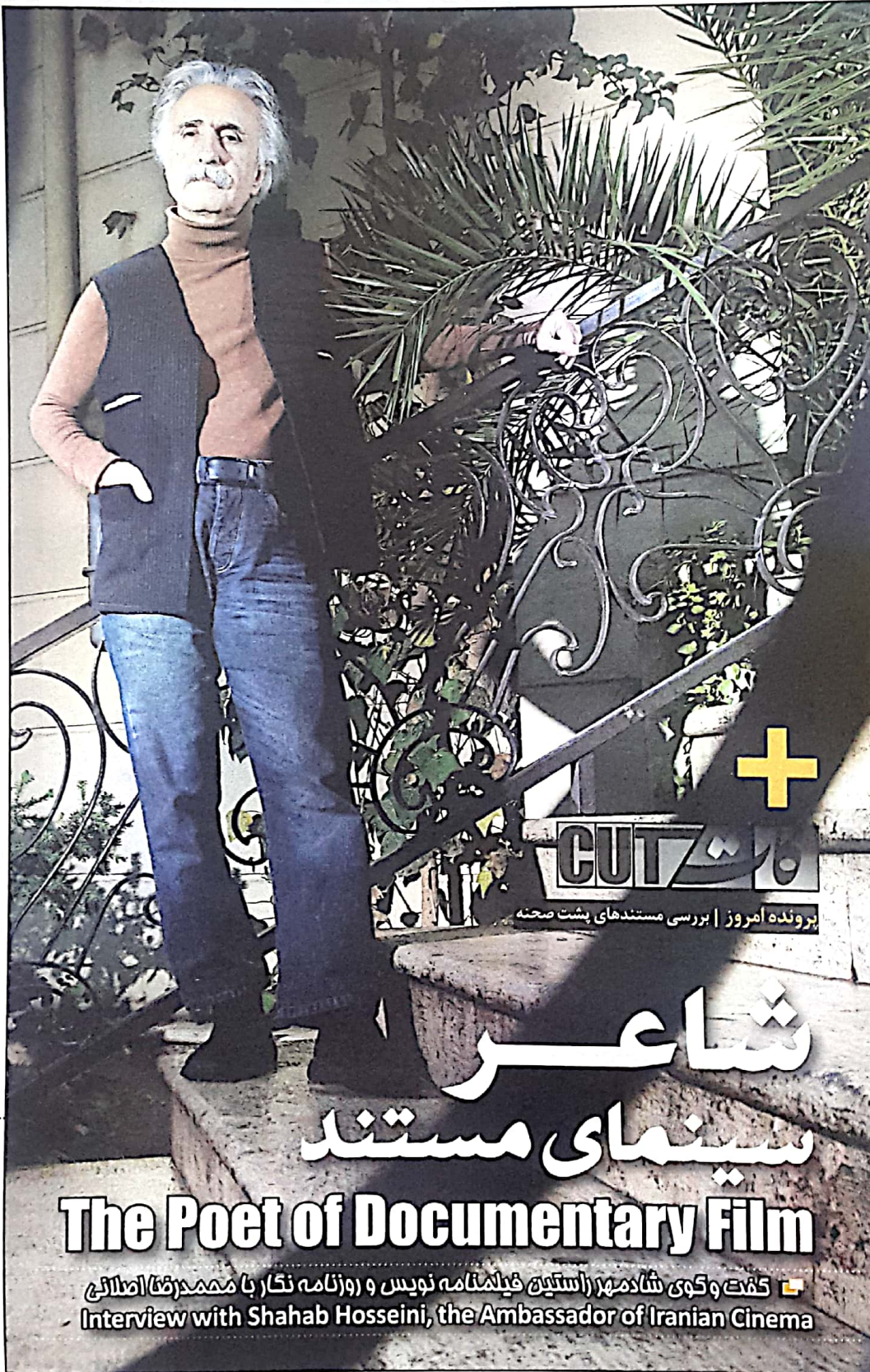
شماره پنجم
شنبه ۲۳ آذر ماه ۹۲

نشریه روزانه هفتمین جشنواره بین المللی فیلم مستند ایران - سینما حقیقت

Felstlin & Sepideh Theaters

Tehran 10-17 Dec 2013

The 7th CINEMA VERITE Iran International Documentary Film Festival

یار و همراه
مستندسازان هستیم
گفت و گو با حجت‌الله ابویی
رئیس سازمان سینمایی

دیدار دوباره
حاج کاظم
و عباس
روایت مسعود نجفی از چگونگی
شکل‌گیری مستند حاج کاظم
13

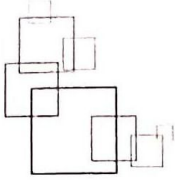
وقتی ناخدا خورشید
محاصره شد
گزارشی از مراسم نکوداشت
ناصر تقوایی در سینما فلسطین
ناصر تقوایی در چهارمین روز جشنواره
سینماحقیقت به سینما فلسطین آمد تا در
نکوداشتی که برایش تدارک دیده بودند،
حضور پیدا کند. این نشست با محوریت
«سینمای مستند جنوب» قرار بود ساعت ۸
شب برگزار شود اما جمعیتی که برای شرکت
در این نشست به سینما فلسطین آمده بودند
از یک ساعت قبل از شروع برنامه جلوی در
سالن شماره ۳ این سینما صف کشیده بودند.

05

شاعر سینمای مستند The Poet of Documentary Film

گفت و گوی شادمهر استیون فیلمنامه نویسنده و روزنامه نگار با ممدعرفا اصلانی
Interview with Shahab Hosseini, the Ambassador of Iranian Cinema

عکس: حامد خورشیدی / نشریه روزانه

روز گفت‌وگوی تمدن‌ها در سینما فلسطین

گزارش میدانی از حضور مهمانان خارجی در جشنواره سینما حقیقت

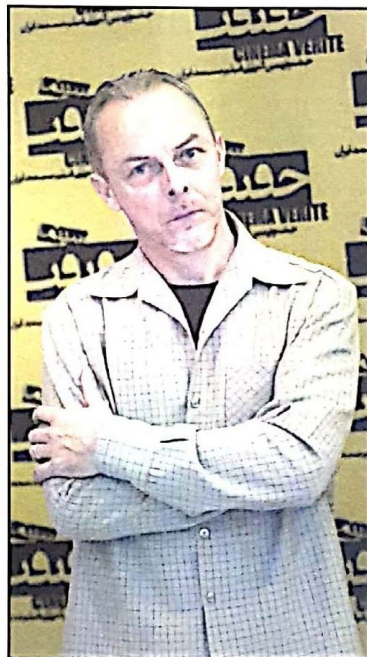
چهارمین روز جشنواره بین‌المللی سینماحقیقت، با حضور تعداد زیادی از مهمانان خارجی حاضر در سینما فلسطین رنگ‌وبوی دیگری به خود گرفت. با اینکه از روز اول جشنواره، داوران، فیلمسازان و دبیر جشنواره‌های مختلف سینمایی کشورهای مختلف، در سینما فلسطین رفت‌وآمد داشتند، اما روز گذشته تعداد مهمان‌های خارجی، بیشتر از حد تصور بود. تعدادی از آن‌ها تازه چند ساعت بود که به تهران رسیده بودند و برخی دیگر، از روز اول جشنواره، در سالن‌ها حضور پیدا کرده بودند و حالا در جمع‌های چند نفری، فیلم‌های مختلف را با زبان خودشان نقد می‌کردند. در گزارش امروز سراغ این مهمان‌های خارجی رفتیم تا حال‌وهوای جشنواره، استقبال از فیلم‌ها و وضعیت و سطح آثار و ... را از زبان آن‌ها بشنویم؛ مهمان‌هایی که خودشان در شکل‌گیری چنین فضای هیجان‌انگیزی سهم بسزایی داشتند.

کیفیت رو به بهبود
مستندهای محیط‌زیست

مسعود امینی تیرانی / عضو هیات انتخاب

از میان آثار ارسال شده به دفتر جشنواره، به نظرم فیلم‌های مستند محیط‌زیست، به لحاظ کیفی، شکل و فرم، جایگاه بهتری دارند. همچنین به لحاظ تکنیکی، سطح آثار به نسبت مستندهای سال‌های گذشته تفاوت فاحشی دارد و این اتفاق خیلی خوبی است. از طرف دیگر در تعداد آثار هم به نسبت سال گذشته، افزایش چشمگیر داشتیم. این افزایش، علاوه بر اینکه دلگرم‌کننده است، می‌تواند خطرناک هم باشد، چون زمانی که استقبال از ساخت فیلم مستند بالا می‌رود به همان نسبت انتظارها برای اکران آن‌ها هم بالا می‌رود. مسئله دیگری که می‌توانم درباره فیلم‌های امسال مطرح کنم این است که متأسفانه بیشتر فیلم‌های ساخته‌شده در حد تحقیق باقی مانده‌اند و فیلمساز درباره چگونگی پردازش آن‌ها زیاد نیاوردند. در برخی فیلم‌های مستند، گفت‌وگوها و اطلاعات تحقیقی، به صورت خام و بدون اینکه هیچ‌گونه تلاشی برای تنظیم آن‌ها صورت گیرد به تماشاگر ارائه می‌شود. فیلمساز باید میان ماهیت اطلاعات به دست آمده از تحقیق با پردازش اطلاعات در فیلمش تفاوت قائل شود. یکی از دلایل اصلی این اتفاق، مدت زمان طولانی است که صرف ساختن آن‌ها می‌شود. فیلمساز مدت زمان خیلی زیادی صرف تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات می‌کند؛ اما نهایتاً از حاصل این تحقیقات، با کمترین فکر و پردازش در فیلمش استفاده می‌کند. برای همین هم نتیجه خوبی از آب در نمی‌آید. گذشته از همه این‌ها باید بگویم جشنواره جایی است که خانواده مستند دور هم جمع می‌شوند اما برای پیشرفت فیلمسازی مستند، تنها برگزاری این جشنواره کافی نیست. عناصر دیگری برای تحقق این مهم لازم است تا مستند بتواند ارتقا پیدا کند که باید به آن‌ها نیز توجه ویژه‌ای شود.

کشف سینمایی متفاوت با مردمی متفاوت

از بین مهمان‌های خارجی حاضر در جشنواره، فردریک لاین، فیلمساز فرانسوی که با فیلم «خاک برگ» در جشنواره امسال سینماحقیقت حضور دارد، برای نخستین بار به ایران سفر کرده و از این بابت بسیار هیجان‌زده و خوشحال است، زیرا همانطور که خودش می‌گوید در کشورش، سینمای ایران محبوبیت بالایی دارد و همواره از سوی منتقدان مورد تحسین قرار می‌گیرد. لاین که تاکنون به تماشای شماری از آثار مستند ایرانی نشده، در گفت‌وگو با نشریه روزانه جشنواره، از کشف سینمایی متفاوت با مردمی متفاوت ابراز خوشحالی و شگفت‌زدگی می‌کند.

ایرانی‌ها در زمره برجسته‌ترین مستندسازان جهان

پاول پنچنکین، فیلمساز روس و مدیر جشنواره «فلاهرتینا» که هر ساله در شهر پرم روسیه برگزار می‌شود، از جمله مهمانانی بود که به عنوان یکی از اعضای هیات داوران دیروز در سینما فلسطین حضور داشت. پنچنکین معتقد است ایرانی‌ها از بهترین مستندسازان جهان هستند و در میان بهترین مستندهای جشنواره «فلاهرتینا»، همواره نام فیلمسازان ایرانی به چشم می‌خورد.

بازتاب نیرومند واقعیت‌زنده و صلح جهانی

اناماریا گالونه، مدیر جشنواره فیلم‌های آسیایی میلان هم در میان اعضای هیات داوران امسال حضور دارد. گالونه در گفت‌وگو با نشریه روزانه جشنواره می‌گوید: «این نخستین باری است که به ایران سفر می‌کند و اکنون که به تماشای شماری از آثار مستندسازان ایرانی نشده، می‌تواند بگوید با تجربه‌ای ماجراجویانه و اکتشافی عمیقاً تازه روبه‌روست. او انرژی نیرومندی را که در فیلم‌های مستند ایرانی جاری است بازتاب واقعیت‌زنده‌ای می‌داند که آینده‌ای درخشان را پیش پای سینماگران جوان و مشتاق ایران قرار می‌دهد.

مستند ایرانی قلب شما را نشانه می‌رود

ماسیو دریگاس، فیلمساز لهستانی و کارگردان فیلم «ابوحراز» است که آخرین اثرش، دیروز در بخش فیلم‌های بلند خارجی امسال جشنواره سینماحقیقت به نمایش درآمد. دریگاس، مرز بین سینمای داستانی و مستند را در آثار ایرانی بسیار باریک توصیف می‌کند و نمایش حقیقت و انسان‌دوستی به دور از تضاعت بصری مرسوم راز و ویژگی‌های برجسته این سینما می‌داند.

Improving Quality of Environmental Documentaries

It seems that among the films sent to the festival office, environmental documentaries have been much better from the aspect of quality, form and appearance. Regarding technical aspects, there is also a significant difference in the level of the films, comparing to documentaries shown last year. On the other hand, we have had an outstanding growth in the number of the works this year. This increase not only can be hopeful and encouraging, but also can be dangerous.

Masoud Amini Tirani; Member of the Selection Committee

پوران درفشنده

آشنایی و ورود به سینما با فیلم‌های مستند و اجتماعی بود طبیعتاً آن سال‌ها به‌مثابه پله‌هایی بود که برای رسیدن به موقعیت امروز سینمای داستانی باید روی آن‌ها قدم می‌زدیم. سینمای مستند زیربنای سینمای داستانی من است، چرا که من هنوز هم با روش‌ها و شیوه‌های مستند سراغ یک فیلم می‌روم یعنی در اینجا هم همان تحقیقات، مطالعات و کارهای کارشناسی وجود دارد تا وقتی که یک دستاورد پژوهشی آماده شود و سرانجام تبدیل به درامی شود که این موضوع باید در آن جای بگیرد.

آرد زند

اگرچه مستندساز قطعاً با دغدغه دیده نشدن اثرش دست‌وپنجه نرم می‌کند، اما باید در نظر گرفت که واقعا چه تعداد از آثار تولیدشده دارای چنان کیفیت مطلوبی هستند که بتوانند برای خودشان مخاطب جذب کنند؟ سینمای مستند در صورتی می‌تواند مخاطب عام را جذب کند که امکان نمایش این آثار فراهم باشد؛ اما تنها مکان‌هایی که به نمایش فیلم‌های مستند اختصاص دارد، یکی سالن کوچک مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی و دیگری خانه هنرمندان است.

مسئله نقاشی

جشنواره سینماحقیقت می‌تواند مخاطب را همراه خود کند. فیلم مستند بر پایه فرهنگ مردم و میزان معرفت آن‌ها ساخته می‌شود، بنابراین مردم مخاطب فیلم خود هستند فقط باید زمینه‌های مهیا کنیم که فیلم مستند به این‌ها تمام‌نما تبدیل شود و مردم چهره واقعی خود را در آن ببینند. فیلم مستند کاری را می‌کند که پیش از این دست‌نوشته‌ها و کتب‌ها انجام می‌دادند. امروزه کمتر کسی زمان صرف مطالعه برای شناخت وضعیت اجتماعی یا تاریخی کشورها و مردمانشان می‌کند. در حالی که یک مستند ۶۰ دقیقه‌ای می‌تواند تاریخچه کلملی درسره وضعیت اجتماعی مردم هر منطقه‌ای را بارگو کند؛ برای همین است که باید به این گنج و ارزش پی برسیم.

توانایی شگفت‌انگیز دختری معلول

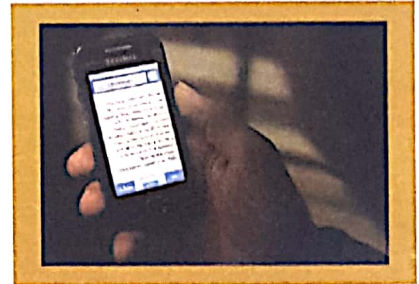
ساعت ۱۹:۳۰ امروز در سینما سپیده هستند «عروسک کاموایی» که روایت‌گر توانایی شگفت‌انگیز دختری معلول است به نمایش درمی‌آید. این فیلم را عزت‌الله پروازه کارگردانی کرده و داستان آن روایت بخشی از تلاش‌های فریبا معصومی با ۹۰ درصد معلولیت است که به خلق آثار زیبای هنری به وسیله کاموایی پردازد.

همکاری‌های سینمایی ایران و تاجیکستان

در حاشیه برپایی جشنواره، خسرو سینایی، مرتضی ندایی، ناصر سعیداف (مدیر تاجیک فیلم) و صفر حقداداف (مدیر جشنواره دیدار) با حضور در سینما فلسطین، به گفت‌وگو با سیدمحمد مهدی طباطبائی‌زاد (دبیر جشنواره سینماحقیقت) درباره تعامل سینمای ایران و تاجیکستان پرداختند. مرتضی ندایی در این جلسه گفت: «امروزه همکاری‌های زیادی با کشورهای روسیه، بلژیک و... صورت می‌گیرد، در حالی که تاجیکستان هم از نظر فضای اجتماعی امن‌تر و هم دارای لوکیشن‌های بسیار زیباتر است؛ طبیعتی که بسیار نزدیک به کشور افغانستان است. وی افزود: «امکانات خوبی که آقای سعیداف برای ساخت فیلم در تاجیکستان فراهم کرده‌اند به حدی استاندارد است که هر شخصی با ورود به آن مکان، با دوربین‌های پیشرفته‌ای روبه‌رو شده و می‌تواند به راحتی و با استفاده از امکانات کامل فیلم بسازد. در ادامه خسرو سینایی گفت: «مشکل اساسی که گریبان‌گیر منطقه شده، عدم شناخت از تاریخ و فرهنگ است. اگر این شناخت کامل شود قطعاً ملت‌ها می‌توانند به وسیله زبان سینمایی به یکدیگر کمک کنند. وی افزود: «سینما وسیله‌ای برای بیان اهداف است و باید هر شخصی تمام تلاش خود را انجام دهد تا همکاری‌های لازم انجام شود.»

اخبار جشنواره در لابه‌لای پیامک‌ها

دست‌اندر کاران هفتمین جشنواره سینما حقیقت امسال از روش‌های مختلف و متعددی برای پوشش این رویداد هنری استفاده کرده‌اند. یکی از این شیوه‌ها، ارسال اخبار جشنواره از طریق پیامک است. پایانه پیامکی جشنواره از چندی پیش فعال شده و هر روز تیتراژ اخبار برای علاقه‌مندان سینمای مستند ارسال می‌شود. خبرنگاران روزنامه‌ها و خبرگزاری‌های مختلف اصلی‌ترین کسانی هستند که این پیامک‌ها به‌طور منظم برایشان ارسال می‌شود. اطلاع‌رسانی گسترده از مهم‌ترین سیاست‌های مسئولان برپایی جشنواره هفتم است. پوشش جشنواره در شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی دیگر برنامه مهم برای انعکاس کامل‌تر جشنواره است. ضمن این‌که نصب بوستر جشنواره در سطح شهر نیز به شکل گسترده انجام شده است. سایت جشنواره هم به‌طور مرتب اخبار را به روز می‌کند و در کنار اطلاع‌رسانی برنامه‌های روز شرح کاملی از آن چه در جشنواره گذشته را منعکس می‌کند. امکان دانلود برنامه نمایش فیلم‌ها و برنامه‌های جانبی را هم می‌توانید در سایت جشنواره به نشانی www.defc.ir دانلود کنید.

فردا در نشریه روزانه می‌فوانید

07	کاور استوری گفت‌وگوی خسرو نفیسی با ابوالفضل جلیلی	10	سینمای ایران بررسی فیلم‌های «چرخشی» و «این جمعه»	06	گفت‌وگو ببین میرزاقری عضو هیات انتخاب جشنواره
----	--	----	---	----	--

فردا در **کات** : بررسی سینمای مستند پرتره

Review of 'Haneke' in Cinema Felestin

The 3rd review meeting of the 7th Cinema Verite Festival was held in Cinema Felestin yesterday. Two Iranian films and two international films were the subject of reviews: 'Bruises' by Mohamad Kart, 'Without Nationality' by Mohammad Ali Shabani, 'Abu Haraz' by Maciej J. Drygas and 'Michael H. Profession: Director' by Yves Montmayeur. Ramtin Shahbazi was present as critic and offered his suggestions to the film directors. Yves Montmayeur also was present and mentioned his first meeting with Haneke. He indicated that he knows this character with all his negative and positive personality traits.

نقد هانکه در فلسطین

در نشست نقد و تحلیل چهارمین شب جشنواره در کنار فیلم های ایرانی، فیلم میساییل هانکه هم مورد بررسی قرار گرفت

رها دهقی

حرف زدن از طریق تصاویر

میشل هانکه، حرفه: کارگردان
مجری: حمیده کیهان پیردهی
میهمان: ایونوتایلر (کارگردان)، بیمن نوری (مترجم)
منتقد: رامتین شهبازی
موضوع مستند: این مستند ۹۰ دقیقه‌ای به میشل هانکه از فیلمسازان برجسته سینما در تاریخ معاصر اختصاص دارد.

مستند میشل هانکه آخرین فیلمی بود که در این جلسه با حضور ایونوتایلر کارگردان این فیلم مورد نقد و بررسی قرار گرفت.

ایونوتایلر: من کارم را به عنوان منتقد سینمایی شروع کردم و بعد به این نتیجه رسیدم که چرا از طریق فیلم‌های دیگران صحبت کنم! زیاتر است که از طریق تصاویر حرف بزنم. از آن به بعد شناس این را داشتم که دوازده فیلم بسازم و همه را با موضوعیت سینما ساختم. همیشه سعی کردم در فیلم‌هایم به کارگردان‌ها و سینماگرانی که حرف تازه یا نگاهی نو دارند، بپردازم. اولین برخورد ما با میشل هانکه به ۱۲ سال پیش بازمی‌گردد. در آن مقطع دومین فیلمش را ساخته بود و من به عنوان منتقد برای مصاحبه پیش او رفتم. همین اتفاق سبب ملاقات‌های دیگر شد و من از نزدیک این کاراکتر را با تمام ویژگی‌های مثبت و منفی شناختم. به همین دلیل تصمیم گرفتم از او در حال خلق فیلمش فیلم بسازم تا از حالت یک بیوگرافی سنتی خارج شود. رامتین شهبازی: درباره این مستند می‌شود از چند زاویه حرف زد. این فیلم ساختار دایره‌ای دارد؛ از رویدادی شروع می‌شود، به گذشته می‌رود و دوباره از گذشته بازمی‌گردد و ادامه همان رویداد نمایش داده می‌شود. در این فیلم روی واژگان «حقیقت» و «کشف حقیقت» تاکید بسیاری می‌شود و بعد به عامل جست‌وجو درون این آدم تبدیل می‌شود. نکته جالب دیگر این فیلم زمانی است که از میشل می‌خواهند درباره فیلم جدیدش توضیح بدهد، او از پاسخ دادن به این سوال‌ها فرار می‌کند. من راضی نیستم توضیح بدهم. فیلمساز این قسمت را حذف نکرده و ما با دیدن آن فضا و برخورد شخصیت متوجه داستان می‌شویم. یکی از ویژگی‌های خوب دیگر فیلم این است که حتی وقتی آن را با زیرنویس می‌بینید به اندازه کافی جلوه‌های بصری و رنگ دارد تا مخاطب متوجه موضوع شود. این فیلم به نوعی آموزشی است و من علاقه‌مندم از آن بعداً در کلاس‌های آموزشی‌ام استفاده کنم.

پرسش‌های تلخ بی‌پاسخ

ملی بدون کارت
مجری: حمیده کیهان پیردهی
میهمان: محمد علی شعبانی (کارگردان)
منتقد: رامتین شهبازی
موضوع مستند: آمریکا سینگ از هند برای تفریح به اروپا می‌رفت که سرنوشت مقصدش را لشکر ۴۱ نارالله رقم زد و در ایران ماندنی‌اش کرد.

«ملی بدون کارت» دومین فیلمی بود که مورد بحث قرار گرفت و با وجود این که معلوم بود دوستی دیرینه‌ای بین منتقد و کارگردان این مستند وجود دارد، اما بحث و گفت‌وگوی میان این دو نفر کاملاً بدون تعارف و حرف‌های انجام شد. محمد علی شعبانی: این مستند درباره زندگی یک جلیباز هندی است که بحسب اتفاقات گذرش به ایران می‌افتد در اینجا ازدواج می‌کند و مسلمان می‌شود و زندگی سختی را می‌گذراند ما باید در مستند به مخاطب اطلاعات بدهیم اگر من نمی‌خواستم از طریق گفت‌وگوی شخصیت‌های اصلی این کار را انجام دهم باید از نریشن استفاده می‌کردم و کسی نبود که واقعا بخواند آن را بگوید این مستند فیلم تعلیقی نیست و بیشتر به دنبال ایجاد سوال است دختر این مرد در فیلم می‌پرسد «چرا زملی که او را به جبهه می‌برند از او شناسنامه نخواستند؟» این مستند چهاردهمین کار کارنامه من است از ابتدا هفتم پرداختن به سینمای جنگ نبود و تلاش کردم تا کار اجتماعی به دور از مظلوم‌نمایی و شعارزدگی انجام دهم. بعد از ساخت این مستند متوجه شدم ما چند نمونه دیگر مانند آقای حیدری داریم که وضعیت خوبی در ایران ندارند.

رامتین شهبازی: من آقای شعبانی را از مدت‌ها پیش می‌شناسم، می‌دانم که تمرکز زیادی روی موضوع انقلاب و دفاع مقدس دارد و چند اثر قبلی‌اش را دیدم فکر می‌کنم ما ایرانی‌ها معمولاً با مسائلی که احساساتمان را برانگیزد، رابطه خوبی برقرار می‌کنیم البته این نقطه ضعف نیست این موضوع که به این خانواده نزدیک شدیم و توانستیم اعتماد آنان را جلب کنند کار راحتی نیست. اما این جز وظایف کارگردان فیلم مستند است ما می‌توانیم از منبع اول اطلاعات بگیریم اما این که چقدر از حضور این افراد برای روایت فیلم استفاده کنیم یکی از دغدغه‌های خود من در سینمای مستند است. با حضور مکرر افراد برای بیان اطلاعات در این فیلم مشکل داشتم به نظرم این مسئله باعث شد ریتم فیلم بیفتد آدم‌های تکراری و اطلاعاتی که تعلق ندارد باعث می‌شوند فیلم یکنواخت شود و گاهی حتی به ضرر ریتم تبدیل شود انتظار داشتم از حوزه کلام و دیالوگ خارج شویم و بیان تصویری بیشتر در فیلم به کار گرفته شود.

گلادیاتورهای موتور سوار شیراز

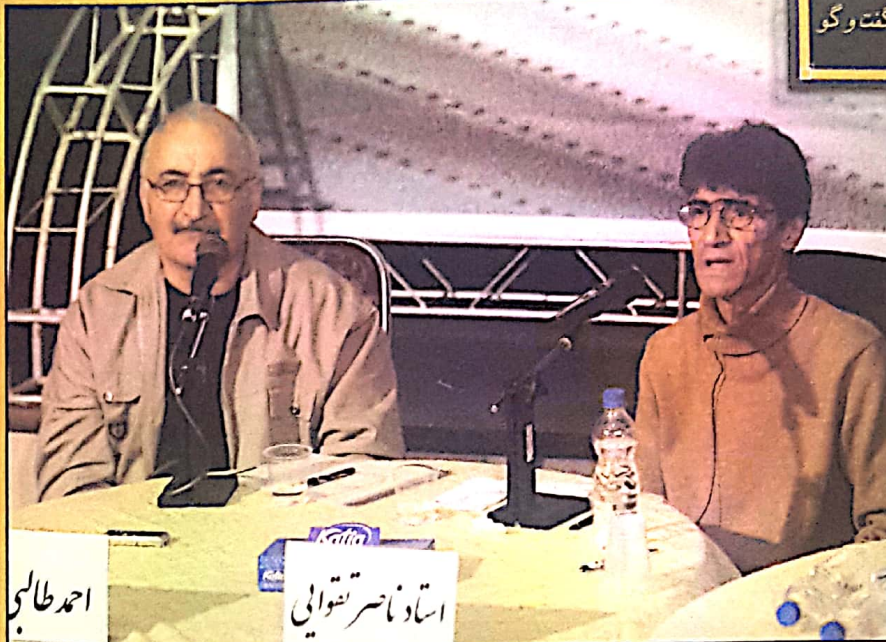
خون مردگی
مجری: حمیده کیهان پیردهی
میهمان: محمد کارت (کارگردان)
منتقد: رامتین شهبازی
موضوع مستند: برخی از جوانان پایین شهری شیراز با هنجارشکنی، عادات و فرهنگی خاص زندگی خود و دیگران را به خطر می‌اندازند.

سومین جلسه نقد و بررسی جشنواره سینما حقیقت به نقد و بررسی دو فیلم ایرانی و دو فیلم خارجی اختصاص یافت. مستند «خون مردگی» که دغدغه‌های یک جوان شیرازی را مطرح می‌کند با حضور کارگردان این فیلم مورد بحث قرار گرفته. همیشه دغدغه این را داشتم که خردمفکرانگی که فضای شهر را تحت‌تاثیر قرار داده نشان دهم احساس می‌کنم این خردمفکرانگی در درآمدت می‌تواند همه‌گیر شود تصویرهای خیلی بدی در شهرم دیدم و مثال‌های زیادی در ذهنم دارم فکر کنید در اتوبان پشت ترافیک گیر کرده‌اید که یکمتر تیره می‌بینید یک موتورسوار با قلمه دنبال موتورسوار دیگری افتاده؛ مثل گلادیاتورها. اما گلادیاتورهای موتورسوار. چه احساسی از دیدن این رویدادها به شما دست می‌دهد؟ به این دلیل که شهرم مفاخر مشهور فراوانی دارد به خودم اجازه ندم هیچ‌یک از نمادهای فرهنگی شهر شیراز را درون فیلمم بیابم هر چند چنین فیلم‌هایی نمی‌تواند اصالت شهری مثل شیراز را زیر سوال ببرد و به همین دلیل است که می‌خواستم دل‌نگرانی‌هایم را برای شهر بازگو کنم. من بازیگر هستم، تحصیلاتم هم در حیطه بازیگری است و این مستند اولین فیلم متمرکز و جدی‌ام است تمام تلاشم را کردم تا فقط مجذوب سوزه نشوم تا جایی که توانستم تلاش کردم زیبایی شناسی بصری رعایت شود نگاه خودم در فیلم باشد نتیجه‌گیری نکنم و تکنیک پلان‌ها دوربین به عنوان سوم شخص حضور داشته باشد و گفت‌وگوها رو به دوربین نباشد.

رامتین شهبازی: مدت‌هاست از دوره این نگاه انتقادی که چون شهری دارای مفاخری مثل حافظ، سعدی و بزرگان ادب است، نباید چنین مسائلی درباره‌اش مطرح شود گذشته است این‌ها خردمفکرانگ هستند حتی به این خردمفکرانگها فرهنگ‌حاشیایی هم گفته می‌شود و واقعاً این فرهنگ‌حاشیایی می‌تواند بر فرهنگ مرکز تاثیر بگذارد، چون آن فرهنگ مرکز دارای شکاف‌هایی است به نظرم انتخاب سوزه خوب بوده و نزدیک شدن به آدم‌ها هم درست اتفاق افتاده است اما مقداری آشفتگی و برآکنده‌گی در کار می‌بینم این مسئله که دوربین بین آدم‌های زیادی رفت‌وآمد کند، اینم می‌کرد اما در کل این فیلم می‌تواند مورد مطالعاتی خوبی باشد.

Taghval Surrounded by Filmmakers and Cinephiles

The most important event of the last day was a tribute to Nasser Taghvali. In this event, he talked about the South filmmakers' origin. This meeting was held on the subject of 'South Documentary Film' in Cinema Felestin yesterday. In fact, last Friday was the most crowded day, since this cinema has been founded. Taghvali and his wife, Marzieh Vafamehr, entered into the cinema and got a warm welcome by the people in there.

وقتی ناخدا خورشید محاصره شد

مراسم نکوداشت ناصر تقوایی مهم ترین اتفاق برنامه در روز گذشته بود. او در این مراسم از خاستگاه مستندسازان جنوبی گفت

رژا مقدم

r.moghadam@alumni.ut.ac.ir

بیش از حد انتظار بود، به همین دلیل عده بسیاری بر روی پله‌ها نشستند، عده‌ای هم ایستاده این نشست را دنبال کردند و بعضی هم روی زمین و پایین سن در انتظار این فیلمساز بزرگ نشستند. بالاخره با کمی تأخیر این نشست شروع شد.

راز تقوایی به روایت طالبی نژاد

ناصر تقوایی در ابتدا اختصاص بخشی از جشنواره به «سینمای مستند جنوب» را قابل تقدیر دانست و از این‌که امروزه به مستندهای نواحی، بیش از پیش اهمیت داده می‌شود، ابراز خوشحالی کرد. سپس به احمد طالبی نژاد که به عنوان منتقد در نشست حاضر بود اشاره کرد و گفت «از ایشان می‌خواهم به دلیل تسلط بر سینما و همین‌طور زندگی هنری من، نقش حافظه من را در این نشست داشته باشد». احمد طالبی نژاد هم با صحبت درباره شیوه کار و زندگی ناصر تقوایی نشست را شروع کرد. او از دید خود دلیل کم‌کاری این فیلمساز را که تقریباً هر ۰۱ سال یکبار اثری خلق می‌کند حفظ کردن خط کاری‌اش دانست و گفت: «تقوایی با تعداد کمی فیلم مستند و سینمایی توانسته جایگاه والایی در تاریخ سینما پیدا کند. حفظ کردن خط کاری است که تقوایی را از بسیاری از هم‌نسلان خود متفاوت کرده. درست است که او هر چند سال یک بار فیلم می‌سازد اما تمام فیلم‌هایش

روز گذشته برای مستندسازان جوان و سینمادوستان روز ویژه‌ای بود. ناصر تقوایی در چهارمین روز جشنواره سینماحقیقت به سینما فلسطین آمد تا در نکوداشتی که برایش تدارک دیده بودند، حضور پیدا کند. این نشست با محوریت «سینمای مستند جنوب» قرار بود ساعت ۸ شب برگزار شود اما جمعیتی که برای شرکت در این نشست به سینما فلسطین آمده بودند از یک ساعت قبل از شروع برنامه جلوی در سالن شماره ۳ این سینما صف کشیده بودند. در واقع می‌توان گفت روز جمعه یکی از شلوغ‌ترین روزهایی بود که سینما فلسطین از زمان تاسیس تا به امروز به خود دیده است! در طبقه همکف و جلوی در ورودی هم جمعیت بسیاری در انتظار ورود تقوایی ایستاده بودند. تقوایی به همراه همسرش «مرضیه وفامهر» وارد سینما شد، اما استقبال مردم از او باعث شد نشست کمی دیرتر برگزار شود. او بعد از کمی گپ‌وگفت با هوادارانش به دفتر مدیریت دعوت شد و در آنجا محمدمهدی طباطبایی نژاد دبیر هفتمین دوره جشنواره سینماحقیقت با او به گفت‌وگو نشست. تقوایی توصیه‌هایی درباره برگزاری جشنواره سینماحقیقت کرد و همین‌طور از اعتبار این جشنواره و تأثیری که می‌تواند در پیشرفت سینمای مستند داشته باشد، گفت. در همین اثنا درهای سالن سینما باز شد و شرکت‌کنندگان وارد سالن شدند اما جمعیت

ارزشمند است، در حالی که اکثر فیلمسازان از آنجا که سعی در تداوم کار خود دارند، مدام خط کاری خود را تغییر می‌دهند.»

همکاری دولت با سینما

ناصر تقوایی در ادامه صحبت‌های طالبی نژاد از دو فیلم آخر خود که ساخت آن هرگز به اتمام نرسید گفت. او فیلم «چای تلخ» را سال ۲۸۳۱ و فیلم «زنگی و رومی» را دو سال قبل از آن کلید زد، اما اتفاقاتی افتاد که منجر به نیمه‌تمام ماندن آنها شد. او گفت: «من هیچ‌وقت با تهیه‌کنندگان دولتی کار نکردم. می‌خواهم بگویم تا امروز حتی یک ریال از پول دولت در فیلم‌های من وارد نشده، دوست هم ندارم این اتفاق بیفتد، چون مخالف سرمایه‌گذاری دولت در سینما هستم». تقوایی همیشه درباره انتقاداتی که به سینما و سیاست‌های مدیریتی آن وارد است با صراحت صحبت کرده. او این بار هم از فرصت استفاده کرد تا از مدیران بخواهد که به سینمای خصوصی کمک کنند. او معتقد است دولت باید زیرساخت‌های سینما را محکم کند و با تأسیس و رسیدگی به وضعیت سینماها، این مدیوم از هنر را در پیشبرد اهدافش یاری کند.

کارگاه آموزشی تقوایی در دل بزرگداشت

قبل از این نشست سه فیلم «بادجن»، «اربعین» و «مشهد قالی» از این فیلمساز برجسته که در بیش از ۴ دهه پیش ساخته شده بودند، به نمایش درآمد. او بعد از صحبت‌هایی درباره نحوه ساخت این فیلم‌ها و جایگاهی که سینمای جنوب در هنر دارد، به سوالات شرکت‌کنندگان و فیلمسازان کنجکاو سینما درباره چگونگی پرداخت و پرورش سوژه و نیاز فیلم مستند به فیلمنامه پاسخ داد. در واقع می‌توان گفت این نشست از یک بزرگداشت صرف به تدریج به یک کارگاه آموزش فیلمسازی تبدیل شد. فیلمسازان سرشناس بسیاری در این بزرگداشت حضور داشتند.

We Collaborate with Documentary Filmmakers

Hojatollah Ayoubi, the head of Cinema Government of Iran, talked about the improvement of the quality of this year's festival, financial support for documentary filmmakers and allocating budget only to documentary films by Documentary and Experimental Film Center (DEFC). Ayoubi believes that Cinema Verite Festival can be the expressive language of Iranian civilization, the great Iran and cultural Iran. In the case of creating a safe and secure atmosphere, Ayoubi emphasized, "We are not against our filmmakers at all, but we are their friends and we are going to collaborate with them".

یار و همراه مستندسازان هستیم

حجت‌اله ایوبی، رئیس سازمان سینمایی در گفت‌وگو با نشریه روزانه از ارتقای کیفیت جشنواره سینما حقیقت، حمایت مالی و معنوی از مستندسازان و ... می‌گوید

رضا مقدم

r.moghadam@alumlni.ut.ac.ir

شما آیا تدبیری اندیشیده شده تا در این مرکز، این بودجه در جاهای دیگری خرج نشود؟

مستندسازان مطمئن باشند اگر حمایتی بنا باشد از سمت مرکز انجام شود، فقط برای حمایت از سینمای مستند خواهد بود. هیچ‌کدام از موسسات وابسته به سازمان سینمایی حیات‌خلوت کسی نیستند. این موسسات برای همان اهدافی برقرارند که تالیس شدند. لذا مستندسازان مطمئن باشند با شفافیتی که در پیش گرفتیم و با سلامتی و صداقتی که در مدیران می‌بینم، در این فضای صاف و پاک هرگز لاله‌های بد رویداده نخواهد شد. خیالتان راحت.

آقای طباطبایی نژاد از ارائه طرحی برای تشکیل «مرکز مستند سینمای ایران» خبر می‌داد. در این زمینه چه اقداماتی شده است؟

بحثی میانمان مطرح است. داریم با هم بحث می‌کنیم. اما هنوز به جمع‌بندی نرسیده‌ایم. اما در ذهنمان مرکز مستند استقلال و جایگاه ویژه‌ای خواهد داشت.

جشنواره سینما حقیقت عنوانی بین‌المللی دارد: اصلاً در میان جشنواره‌های مطرح سینمای مستند دنیا، چندان جایگاهی ندارد. برای اینکه این جشنواره از سطح کیفی مطلوب‌تری برخوردار باشد و در میان جشنواره‌های مطرح دنیا، جایگاهی برجسته داشته باشد، چه برنامه‌هایی دارید؟

خب این جشنواره تازه هفتمین دوره برگزارش است. هفت دوره برای اینکه جشنواره‌ای خواهد بود در سطح دنیا جایبفتند و در عرصه‌های بین‌المللی نام و نشانی پیدا کنند. زیاد نیست، ولی اگر کارهایمان را درست انجام بدهیم، به تدریج این جشنواره هم جایگاه حقیقی‌اش را پیدا خواهد کرد. هر چند قبول دارم که در شرایط حاضر چنین نیست.

برای عمومی شدن فیلم مستند میان مردم و اگران فیلم‌های مستند چه کرده‌اید؟

درباره اگران، اگر به معنای حرف‌های آن بگویم که مردم بلیت بخرند و فیلم مستند ببینند، فکر می‌کنم فضای عمومی جامعه هنوز از آن دور باشد. جامه‌ای که هنوز فیلم‌های بلند داستانی را هم به آن شکل تماشا نمی‌کنند، ولی امیدوارم بتوانیم باتوقی برای سینمای مستند فراهم کنیم.

مدت زیادی نیست که حجت‌اله ایوبی سکان سازمان سینمایی را در دست گرفته. او زمانی به این سمت منصوب شد که سینما در گیر حواشی بسیاری بود. گام اول ایوبی بر طرف کردن اختلاف‌ها و موانع بی‌شماری است که در چند سال اخیر دامن سینما را گرفته. در این میان یکی از برنامه‌ها و دغدغه‌های او توجه به سینمای مستند است. سراغ ایوبی رفتیم و درباره برنامه‌های آینده سازمان سینمایی برای جشنواره حقیقت و سینمای مستند پرسیدیم.

می‌تواند زبان گویای ایران تمدنی، ایران بزرگ و ایران فرهنگی باشد، به این جشنواره توجه ویژه‌ای خواهم داشت. **چه برنامه‌هایی برای حمایت مالی از مستندسازان دارید؟** درباره بودجه باید بگویم که کل کشور از جهت بودجه و امکانات در وضعیت خاص و ویژه‌ای قرار دارد. امسال هم در بودجه کل کشور بودجه فرهنگی، متأسفانه بر جستگی چندانی ندارد. با همه این احوال فیلمسازان می‌توانند مطمئن باشند بودجه‌ای که در اختیار ما قرار خواهد گرفت بی‌کم و کاست صرف خدمت به سینمای کشور خواهد شد و در این بودجه بنده متناسب با امکانات، سهم قابل توجهی را هم به فیلم‌های کوتاه و سینمای مستند اختصاص خواهم داد. **آز آنجا که معمولاً مستندسازان بنا به دلایل امنیتی امکان ورود به هر موضوعی را ندارند، با این مسئله چگونه برخورد خواهید کرد. آیا می‌توانید فضای امنی را برای آنها به وجود آورید که از این حیث فارغ و بی‌دغدغه فقط به کارشان بپردازند؟**

در خصوص ایجاد فضای امن باید بگویم؛ اولاً مستندسازان و فیلمسازان ما بدانند که مدیریت سینمای کشور همراه آن‌ها، یار آن‌ها و با آن‌ها است. به هیچ وجه برابر آن‌ها نیست. ما باید با هم، تمام ملاحظات و مسائلی که در کشورمان وجود دارد را در نظر بگیریم و با لحاظ کردن فضا و شرایط و همه آنچه که باید لحاظ شود، انشالله بتوانیم در یک فضای تفاهم کار کنیم. اگر فضای اعتماد، مفاهمه و فهم متقابل شکل بگیرد، از موانع هم می‌توان عبور کرد و این مسائل برای مستندسازان ما دست و پا گیر نخواهد بود. **بخشی از همین بودجه اندک مرکز گسترش، خصوصاً در دولت قبل، به تهیه و تولید فیلم‌هایی غیر از مستند و تجربی صرف شد. در دوره مدیریت**

جناب ایوبی، با توجه به اینکه مدت زیادی از زمان حضور شما به عنوان رئیس سازمان سینمایی نمی‌گذرد و به همین خاطر شاید نقش شما در سیاست‌گذاری این دوره جشنواره چندان پررنگ نباشد، کمی از برنامه‌هایی که برای دوره‌های بعدی برگزار می‌کنید مد نظر تان است بگویید.

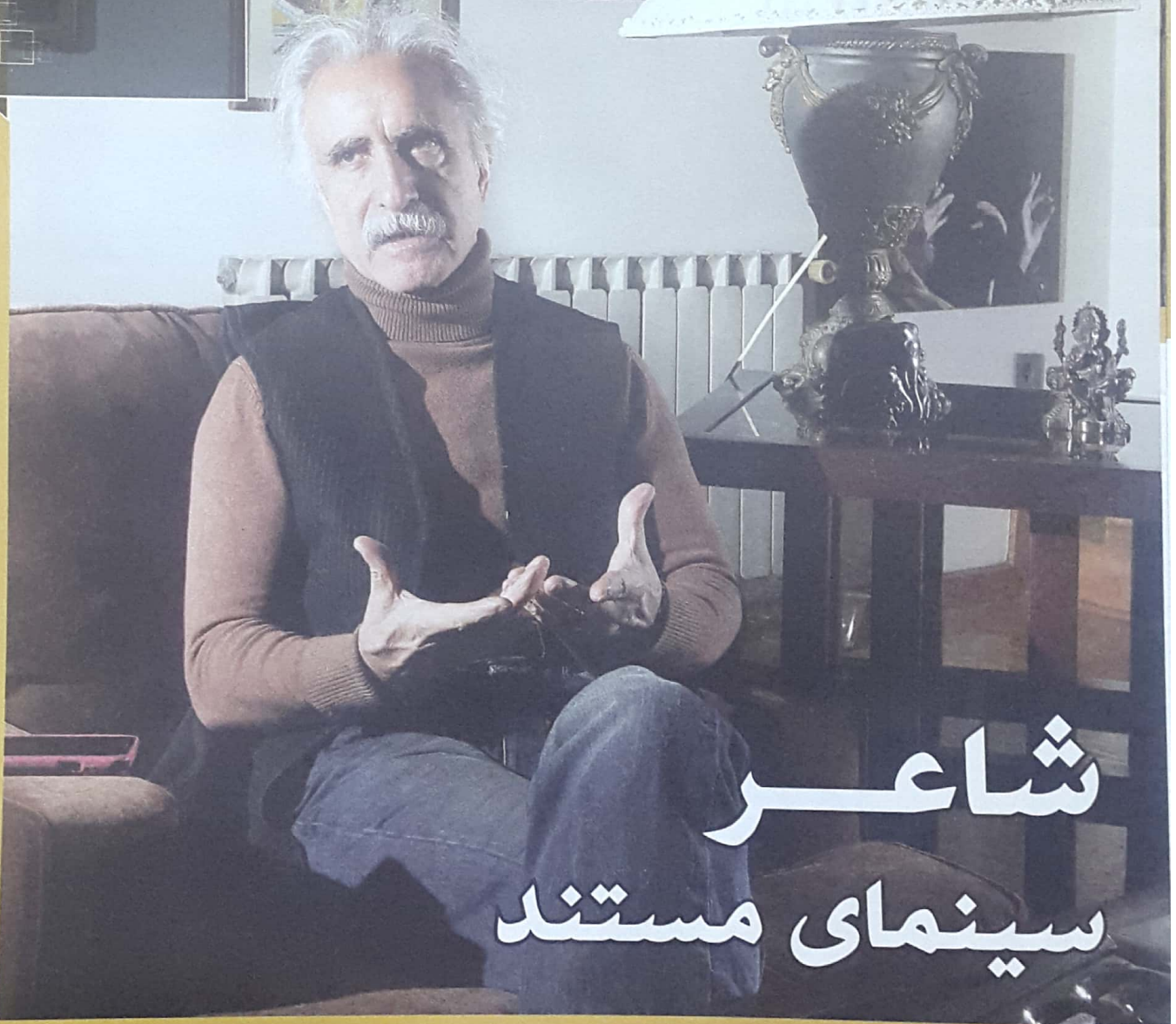
امسال برای اینکه اندکی در سیاست‌گذاری دخیل باشیم، زمان برگزاری جشنواره را به تعویق انداختیم. آقای طباطبایی نژاد هم که آمدند با تیم خوبشان شروع کردند. بنابراین ما سعی کردیم جشنواره امسال را با سلیقه جدید مدیریت سازمان سینمایی برگزار کنیم و گرچه این جشنواره صدرصد مطلوب مدیریت جدید نیست؛ ولی خواستمان این بود که با جشنواره‌های سال‌های گذشته متفاوت باشیم. بنده همیشه دغدغه‌ام این بوده که جشنواره عاملی باشد برای تولیدات بهتر در سال آینده. این‌طور نباشد که ما منتظر باشیم، دقیقه نود، ماه آخر، آنچه که تولید شده - حال با حمایت یا بدون حمایت - را به هر ترتیب جمع‌آوری کنیم و صرفاً جشنواره‌ای برگزار کرده باشیم و بس. یعنی جشنواره برای جشنواره نباشد. در همین جشنواره هم سعی کرده‌ایم در دعوت از مهمانان خارجی دخالت کنیم. مهمان‌های خارجی‌ای را که دعوت کرده‌ایم صرفاً به این قصد نبوده که بگویم مهمان خارجی هم داشته‌ایم. سعی کردیم کسانی را دعوت کنیم که بتوانند در کارگاه‌های آموزشی‌مان مثرتر باشند، تا از این طریق تبادل تجربه شود و نیز دوره‌های کوتاه‌مدتی برگزار کنیم که از طریق آن جوان‌ترها بتوانند از تجربه‌های مستندسازان برجسته کشورمان استفاده کنند. بنابراین من با توجه به اعتقادی که به سینما حقیقت دارم؛ اینکه سینما حقیقت

محمدرضا اصلانی

متولد: ۱۳۲۲ .....
 تحصیلات: هنر و نقاشی .....
 آغاز فعالیت سینمایی: ۲۴ سالگی

فیلم‌ها

جام حسنلو ۱۳۴۶
 شطرنج باد ۱۳۵۵
 کودک و استعمار ۱۳۶۱
 خاطر ات یک هفتاد و پنج ساله ۱۳۸۵
 آتش سبز ۱۳۸۶
 دست‌های حکمتانه ۱۳۸۸

شاعر سینمای مستند

راهنمای دید

محمدرضا اصلانی هم همچون ناصر تقوایی با پیش‌زمینه‌ای ادبی وارد سینما شد و مانند او در گونه‌های مختلف سینما تجربیات ارزشمندی را به یادگار گذاشته است. اما اگر تقوایی شالوده روایت ادبی را به سینمای قدرتمند خود آورد، سوغات اصلانی برای سینما چه داستانی و چه مستند، بیان شاعرانه بود. این فارغ‌التحصیل دانشگاه هنرهای تریبنی در دهه ۴۰ از چهره‌های مطرح موج نوی شعر ایران بود و یکی از امضاکنندگان بیانیه مشهور شعر حجیم سبک خاص او در شعر نو و استفاده از ترکیب‌گزاره‌ها به جای بازی با کلمات هنوز هم سبکی منحصر به فرد محسوب می‌شود. از او سه مجموعه شعر در سال‌های ۱۳۴۴، ۱۳۵۴ و ۱۳۵۷ منتشر شده است. این تعلق خاطرش به شعر و دیدگاه‌های مدرن تصویری و کلامی را در اولین مستندش یعنی جام حسنلو (۱۳۴۶) می‌توانید دنبال کنید. در مستندها و فیلم‌های کوتاه مشهورش یعنی چنین کنند حکایت، بد بده، مش اسماعیل، میراث شیشه‌ای و یا منطق الطیر هم می‌توان این دل‌بستگی را مشاهده کرد. یکی از مشهورترین مستندهای او کودک و استعمار است که البته هنوز بسیاری علاقه‌مندان سینمای اصلانی موفق به تماشای آن نشده‌اند. این هنرمند همه فن حریف در نگارش فیلمنامه نیز دستی دارد و نام او را پای فیلمنامه آثار مشهوری مثل صبح روز چهارم (کلرمان شرددل)، تنگنا و مرتبه (هرود از امیر نادری) سورنجان، معول‌ها و باغ‌سبکی (هرود از کارهای پرویز کیمیای) می‌توانید جست‌وجو کنید. اصلانی به عنوان کارگردان دو فیلم بلند داستانی هم ساخته است: «شطرنج یاد» به سال ۱۳۵۶ و «آتش سبز» به سال ۱۳۸۷ که هر دو در مجموعه آثار اصلانی در حوزه شعر، نقاشی، فیلم کوتاه، فیلم مستند و فیلم داستانی، جایگاهی منطقی و قابل تحلیل دارند.

Documentary Filmmaker; the First Rebel in the World

Here you can follow an exclusive interview with Mohammad Reza Aslani conducted by Shadmehr Rastin, journalist and scenarist. The subject is about the origin of documentary film and its boundary with reportage cinema. Aslani believes that as you need an evidence to prove yourself in a court-house; your documentary film should also be authentic, while this authenticity can be reviewed itself. He mentions the confusion between 'truth' and 'reality' as a terrible mistake which is destroying our films. Aslani explained and gave examples about the etymology of these two words in order to make what he means more clear. In his view, it is very important how you are facing with the world. "God has created the world and is the greatest artist of all time. When something is created, it is called 'art'. The problem with which cinema is currently faced is the issue of 'reproduction'. You cannot reproduce one of Da Vinci's paintings, for if you did so, the result would not be art anymore. It is only a copy of an art object", Aslani added to his previous statements. This veteran filmmaker, writer and poet remarked, "In my opinion, documentary film is about my relationship with world, nor the other one's relationship with it, neither the world by its own". In the end, Aslani said, "Raising question is the responsibility of documentary film for the world".

هر لحظه‌ای که ایستاد آن متوقف شود کیهان مرده و به یک ستاره کور تبدیل شده. ما حتی در زبان‌های کهن می‌بینیم که اجازه نمی‌دهند کلمات در تک معنی خودشان بمانند. چرا شعر ما انقدر قدرتمند است؟ چون کلمات در آن تعریف چندگانه دارند شاید این نکته از لحاظ علمی ویژگی جوی نشاند. اما ابیات ما را گسترش می‌دهد. پس ما فیلم مستند را به چه عنوانی احتساب کنیم؟ این موضوع را از نظر منطقی غذاهای تحلیلی مصرجه می‌نامند که هم این سیب‌ان را مطرح کرده است هم کات و بین این سیب‌ان کات موهبت که چه کسی اول آن را گفته است در اینجا باید موضوع بحث شود یکی باشد. در مفهوم «فنان» «فنان است» موضوع فنان بودن است محصولش هم فنان است. این موضوع آنقدر جدی است که در ۱۹۴۰ سال ۱۹۴۰

می‌رسیم انسان از دوره افلاطون تا هایدگر به دنبال کشف اشیاء است. از هایدگر به بعد فلاسفه دیگر شناختی را مطرح می‌کنند که با ماهیت شیء در ارتباط است چه به آن دسترسی داشته باشیم چه نداشته باشیم. وقتی این دو مفهوم در تاریخ معاصر با یکدیگر وارد تاریخ هنر می‌شوند، مشکل ایجاد می‌شود. بعضی مواقع کتاب‌هایی ترجمه می‌شود که واقعیت را به مصداق افلاطونی یا مصداق مدرن آن بررسی می‌کنند. در یکی ماهیت شیء و در دیگری ذات خود شیء گفته می‌شود. به عنوان مثال کسی که تصمیم دارد قهر را در کشور به تصویر بکشد. مدام در حال نمایش این قفسه است و برای اینکه مخاطب را به شناخت برساند، مجبور

مستندساز نخستین شور شکر جهان

گفت‌وگوی شادمهر راستین روزنامه‌نگار و فیلمنامه‌نویس با محمدرضا اصلانی درباره اصل و ریشه سینمای مستند و مرزبندی آن با سینمای گزارشی

مشارکت و نشریه فرهنگ امروز

مهاجران و کلیت‌ها: مریم امیرپور

شادمهر راستین روزنامه‌نگار و منتقد سینما، که حالا دیگر به عنوان یک فیلمنامه‌نویس حرفه‌ای در سینما شناخته می‌شود، او مثل خیلی از روزنامه‌نگارهایی که وارد عرصه سینمای حرفه‌ای شده‌اند، همچنان ارتباطش را با دنیای روزنامه‌نگاری حفظ کرده و هر وقت فیلمی دیده که فلشکوش داده درباره آن نقدی نوشته و با کارگردانش به گفت‌وگو نشست. به‌شک سوزهای چون محمد رضا اصلانی و گفت‌وگو با او درباره سینمای مستند هم می‌توانست شاخک‌های روزنامه‌نگاری راستین را جسامین کند. به همین خاطر وقتی از او برای انجام این کار دعوت کردیم، دعوت‌ها را بدررفت. او از زوایای متفاوت وارد بحث با اصلانی شد، بحثی که ماحصل آن پیش‌روی شماست.

تا در ایران جشنواره سینما حقیقت وجود دارد که در انگلستان به آن «سینما وریتی» می‌گویند. سینما وریتی یک ژانر است و تنها یک تعریف دارد. به نظر شما سینما حقیقت، همان سینما وریتی است؟ سینما حقیقت باید به فیلم‌های مربوط به این سینما رسیدگی کند در صورتی که در این جشنواره فیلم‌های گزارشی و پرتله هم وجود دارد. در این سینما اسم یک پرتله را اسم عام کرده‌اند. از نظر شما این دیدگاه تا چه حد ایراد دارد؟ باید گفت که سینما حقیقت را با قانون سینما وریتی انتخاب نکرده‌اند. سینما وریتی مختص دهه ۵۰ تا ۷۰ بوده است. وقتی نام سینما وریتی سخت پیدا می‌کند که زمان فیلم با زمان واقعی سوره یکی باشد مثلا ما برای ساخت فیلم «گروه کسرت» مجبور بودیم که از آغاز تا پایان صحنه را فیلمبرداری کرده بدون آنکه Cutting‌های انجام شود این کات‌ها زمان واقعی فیلم را می‌نشانند. آنروزهاان مشرق و توربین «long take» بود که از پیشگامان وریته به حساب می‌آید. در سینما وریتی زمان فیلم از مهم‌ترین ویژگی‌های فیلم است در صورتی که در سینما حقیقت یک نوع نگاه متفاوتی که سینما مطرح می‌شود و در آن حقیقتی که پشت لنبا و جهان وجود دارد بررسی می‌شود که در آن رسیدن به هدف اهمیت دارد در سینما حقیقت همه چیز به شکل شناختن وجود دارد در این سینما هم فیلم پرتله وجود دارد و هم فیلم گزارشی.

حقیقت ترجمه می‌کنند. می‌خواهم بدانم فرم جقدر به حقیقت این سینما ضربه می‌زند؟ در این سینما جقدر آنچه که دیده می‌شود واقعی است؟ آیا سینمای مستند می‌تواند به حقیقت موضوع یا بیان هنری موضوع بپردازد؟ چون در حال حاضر سینمای گزارشی خودش را مدعی بیان هنری موضوعات می‌داند و هنر را با مستند در یک مسیر نمی‌بیند. این یک اشتباه و جشتاک است که دارد فیلم‌های ما را نابود می‌کند. اولاً که واقعیت را در مقابل کلمه «Real» گذاشتند. ریشه کلمه «Real» از Res لاتین است که به معنای شیء قابل دسترس است. این کلمه به اجنام ملموس اطلاق می‌شود که سکون در آن شیء مطرح است «واقعیت» در عربی از ریشه «وقع» می‌آید و به معنای چیزی است که اتفاق افتاده این چیز شیء نیست و تنها یک اتفاق است یعنی اگر شیء حرکت کند و اتفاقی برایش بیفتد تعریف «وقع» درست می‌شود و الوعیت شیء بدتر نیست و در آن زمان مطرح است این دو با یکدیگر دو پیشگامان کسبیت و شیوه مختلف دارند که متأسفانه در واژه‌نامه‌ها خیلی از این آنها را با یکدیگر مترادف می‌گیرند. در واقع مباحثی که پدیدارشناسی مثل «فرنیایدو سوسور» تا زمان «هایدگر» می‌گویند در مورد شیئیت موضوع است و به جای «وقع» آن وجه تصور شیء مطرح است. وقع مسئله‌ای است که بیشتر در کوبیس مطرح می‌شود چیزی که هایدگر مطرح می‌کند این است که ما با عدم وجود یک شیء به شناختن آن

فیلم مستند و شباهت به دادگاه

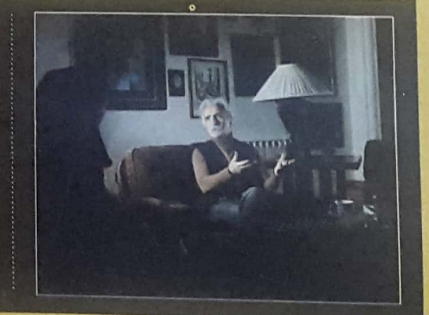
اصلائی عقیده‌ایش بر این است که در تعریف مدرن سینمای مستند چیزی برای پنهان ماندن وجود ندارد. او در توضیح این نکته می‌گوید: «در دنیای فیلمسازی دوربین به عنوان جانشین فیلمساز جهان را می‌بیند و زاویه دوربین هم ۱۸۰ درجه است. در واقع بخشی از پدیده‌هایی که باید نشان داده شود در این ساختار پنهان می‌ماند اما در تعریف مدرن سینمای مستند پدیده‌ای برای پنهان ماندن وجود ندارد و دوربین باید ۳۶۰ درجه بچرخد و همه واقعیتها نشان دهد»

نمود پدیده‌ای به نام پنهان ماندن

۱
اصلائی معتقد است که فیلم مستند کاملاً شبیه یک دادگاه، او این شباهت را اینگونه برای شادمهر راستین تحلیل کرد: «شما در یک دادگاه نیاز به سند دارید تا خودتان را اثبات کنید. بنابراین از این حیث فیلم مستند شبیه یک دادگاه است. در یک دادگاه نمی‌توان بدون در دست داشتن سند، دیگران را محکوم یا تبرئه کرد. فیلم مستند هم باید سندی داشته باشد، اما همین سند هم قابل بررسی است.»

فیلم مستند و شباهت به دادگاه

۲
اصلائی معتقد است که فیلم مستند کاملاً شبیه یک دادگاه، او این شباهت را اینگونه برای شادمهر راستین تحلیل کرد: «شما در یک دادگاه نیاز به سند دارید تا خودتان را اثبات کنید. بنابراین از این حیث فیلم مستند شبیه یک دادگاه است. در یک دادگاه نمی‌توان بدون در دست داشتن سند، دیگران را محکوم یا تبرئه کرد. فیلم مستند هم باید سندی داشته باشد، اما همین سند هم قابل بررسی است.»

سیاسی اقتصادی

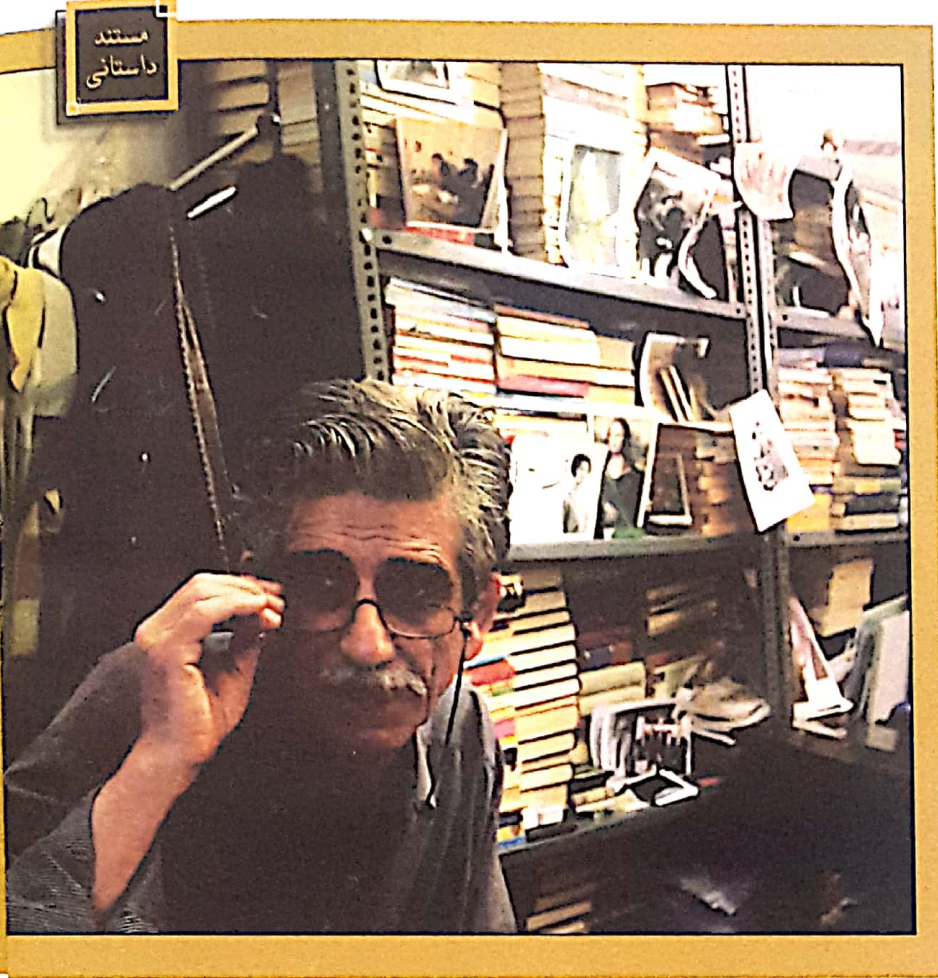
■ برای دخترم سمیه (اردوگاه اشرف)
 ■ کارگردان: مرثیة پایه‌شناس
 ■ درباره فیلم: روایت شخصی به نام مصطفی محمدی از طرفداران سابق گروهک منافقین است که اکنون مقیم کانادا است. سال‌ها قبل دختر او به بهانه بازدید به اردوگاه اشرف برده می‌شود اما هیچ‌گاه باز نمی‌گردد و ...

منافقین در قاب تصویر

مرثیة پایه‌شناس از ساخت مستند برای دخترم سمیه می‌گوید

مستند «برای دخترم سمیه» درباره جدانشدگان گروهک منافقین است. در این مستند به افرادی می‌پردازیم که از نزدیک شاهد سیر فعالیت‌های انجام شده در اردوگاه اشرف و وقایع و اتفاقات آن بوده‌اند. این فیلم از زبان یکی از هواداران سابق سازمان منافقین خلق که یک ایرانی مقیم کانادا است روایت می‌شود و در آن هیچگونه نگاه حکومتی وجود ندارد. در این فیلم حتی از یک پلان داخل ایران هم استفاده نکردیم و بیشتر روایت این داستان براساس فیلم‌های خانوادگی است که مصطفی در تمام این سال‌ها ضبط کرده است. تصویری منحصر به فرد از درون و بیرون سازمان. افرادی که در این مستند حضور دارند لزوماً در ایران زندگی نمی‌کنند و بعضاً بعد از منفک شدن از گروهک منافقین، هر یک کشوری را برای سکونت خود انتخاب کرده‌اند. از این رو، به نظر می‌رسد شرح ماقوع از زبان این افراد به واقعیت نزدیک‌تر است و اعتماد بیشتری را در مخاطب برمی‌انگیزد. اما در خلال این روایت، سعی کردیم تا تاریخچه شکل‌گیری این گروهک و رویکرد آن از ابتدای دهه ۵۰ و افرادی که بدنه اصلی آن بوده‌اند را نیز بررسی کنیم. سیر تولید این اثر به دلیل حساسیت موضوع با دشواری‌های بسیار زیادی همراه بود که در نهایت با همدلی اعضای گروه این کار به ثمر نشست. برای ساخت این فیلم به کشورهای از جمله عراق، کانادا، آلمان، فرانسه و سوئد سفر کردیم. این فیلم دارای سه فیلمبردار است و توسط مصطفی محمدی، محمد رحیمی و خودم انجام شده است.

مصائب نویسندگی

هادی معصوم دوست درمستند داستانی «نشستن بین دو صندلی» مروری دارد بر مشکلات مادی و معنوی نویسندگان جوان

mshayeste84@gmail.com

مستند «نشستن بین دو صندلی» داستان نویسنده جوانی است که در انتخاب شغل جدیش دچار تردید شده، این تردید سر آغاز تاملی دوباره در حرفه‌ای که زندگی‌اش را وقف آن کرده است. در این گفتگو بیش از آن که توضیحات هادی معصوم دوست کارگردان ۲۸ ساله مشهدی جالب باشد روایت‌ها و مراتب‌های ساخت یک فیلم مستند به شیوه کاملاً مستقل قابل تامل و البته تأثیر است.

کاملاً به درون اشخاص و دغدغه‌های خاص خود آن‌ها برمی‌گردد، چه جایگاهی در چرخه مستندها دارد؟
 خب مستندها براساس واقعیات شکل می‌گیرند حالا ممکن است این واقعیت از زندگی شخصی یک آدم باشد و به نظرم نمی‌توان خیلی با فرمول برای چنین مستندهای تعریف جایگاه کنیم. در مستند هم مثل کارهای داستانی ما هم شخصیت محوری داریم، هم داستان محوری و هم موقعیت محوری. کارهایی از این دست در دایره آثار شخصیت محور قرار می‌گیرند. حتی به نظرم با توجه به این که شخصیت محور هستند ارتباط بسیار تنگ‌تری می‌توانند با واقعیت داشته باشند.
 این اولین تجربه شما در زمینه مستند خودنگاری است. چه شد که به این نتیجه رسیدید با این شیوه «نشستن بین دو صندلی» را بسازید؟
 همیشه یکی از مهمترین دغدغه‌های ذهنی من معاش نویسندگان بوده و هست. با توجه به این که خودم هم نویسنده هستم این دغدغه زندگی شخصی من هم به حساب می‌آید. کنار هم قرار گرفتن برخی شرایط در کنار هم باعث شد به این نتیجه برسم الان و این فرم بهترین شکل ساخت این مستند است.
 برای این مستند فیلمنامه نوشتید؟

شاید در نگاه اول وقتی مخاطب خلاصه داستان مستند شما را بخواند تنها چیزی که به فکرش نمی‌رسد دیدن یک اثر مستند است. ابتدا کمی درباره این مستند توضیح دهید.
 مستند، داستان یک نویسنده جوان است که شغلی به او پیشنهاد می‌شود؛ ولی قبل از اینکه تصمیم نهایی‌اش را بگیرد سراغ یک سری نویسنده می‌رود تا با آن‌ها مشورت کند و به یک نتیجه درستی برسد. گفت‌وگو با آن نویسنده‌ها و رفت و برگشت‌هایی که به زندگی این نویسنده داریم کل فیلم را تشکیل می‌دهد.
 خاستگاه این سوژه دقیقاً از کجا بوده؟
 این یک کار خودنگاری است. یعنی هر آن چه مخاطب در فیلم می‌بیند به نوعی دغدغه ذهنی من به حساب می‌آید. جنس کار می‌تولید که به این صورت آن را بسازم. بخشی از کار بازسازی است، ولی اصل ماجرا و درون مایه اصلی‌اش کاملاً واقعی است. بازگیری هم برای کار انتخاب نکردم؛ و دلستان از نگاه من می‌گذرد هر از گاهی البته جلوی دوربین می‌آیم ولی بیشتر خند نور است و خیلی تمایل نداشتم این نویسنده جوان زیاد در فیلم دیده شود.
 خیلی‌ها معتقدند که اصلی‌ترین وظیفه مستند بازتاب دادن اتفاقات و مسائل مهم در جوانب مختلف زندگی اجتماعی و حیات بشر است. این گونه خودنگاری‌ها که

Difficulties with Writing

Sitting between Two Seats" is about the financial and spiritual difficulties the writers deal with. Hadi Masoum-Doust chose the story of his recent documentary based on a young writer's life. It shows that this writer has become doubtful about his new job and it makes him reflect on a profession to which he has devoted his life. The whole film shows his efforts for talking and consulting with different writers and also some parts of his own life. In an exclusive interview, Masoum-Doust, a 28-year-old director from Mashhad, talked about the difficulties with making an independent documentary. He mentioned his own concerns as the origin of this documentary's subject. "In fact, some parts are reproduction, but the whole story and its main theme is completely true", said Masoum-Doust. He added, "The story is told from my viewpoint, so I didn't choose any actor to play the role". Masoum-Doust emphasized, "One of my concerns has always been writers' income. It's even my own concern in personal life, as I'm a writer too". He admitted that there was not any formal screenplay for the film, but he started shooting his film just based on a general plot. "It took me eight months to finish the film from the first step, till finishing its editing", pointed out Masoum-Doust. This documentary was produced with personal investment and it is totally an independent film. He believes, "Although, working independently has its own troubles and difficulties, but there are a kind of energy and freedom in the process of making such films which is unique.

نه به آن شکل مرسوم فیلمنامه‌نویسی. یک طرح کلی داشتیم که براساس همان جلو می‌رفتیم.
تا این کار از ابتدا تا آماده شدن نسخه نهایی چقدر زمان برد؟ حدود ۸ ماه تا پایان تدوین برای ساخت کار زمان گذاشتم.
تا این زمان برای ساخت مستندی از این نوع زیاد نیست؟ البته صرف این ۸ ماه به این معنی نیست که من تمام و کمال در این مدت درگیر ساخت فیلم بودم. یک بخشی از این مستند همان گونه که گفتم، گفت و گو با نویسندگانی دیگر است و هماهنگ کردن این مصاحبه‌ها و گرفتن وقت از این دوستان کمی زمان می‌برد که قاعدتا به شکل پراکنده تک تک این گفتگوها هماهنگ می‌شد.
تا با توجه به این که تهیه کننده کار خودتان هستید آیا آن را به صورت مستقل ساخته‌اید؟ بله فیلم با سرمایه شخصی ساخته شده.
تا چقدر هزینه کردید؟

اگر امکان دارد نگوییم! به هر حال خودتان می‌دانید این کارهایی که به صورت شخصی ساخته می‌شود هزینه‌هایی خیلی پایینی دارند چون سرمایه شخصی است سعی می‌شود تا حد امکان گروه خیلی کوچک و جمع و جور باشد و خب تا جایی که جا دارد از هزینه‌های اضافی می‌زیند تا فقط فیلم ساخته شود. برای من هم قاعدتا این شرایط وجود داشت. شرایطی که بسیار سخت و دشوار است. در بعضی مقاطع با دو یا حتی با یک نفر کار را جلو می‌بردم.
تا دنبال سازمان یا ارگان خاصی نبوده‌اید تا شاید تهیه کننده پیدا کنید و اینقدر مشکلات تحمل نکنید؟ آن زمان که من این کار را شروع کردم هیچ روزنه امید و وجود نداشت که من بخواهم طرح را ارائه دهم و احتمالا از جایی بودجه برای تولید کار بگیرم. چون به هر حال این مستند شرایط معیشتی نویسنده‌ها را نشان می‌دهد و نویسنده‌ها حرف‌های تندی می‌زنند که قطعا به منافع خیلی‌ها خوش نمی‌آید. به همین دلیل در آن دوره خاصی که من کار را شروع کردم قطعا کسی تمایل پیدا نمی‌کرد راجع به این مسئله حرفی زده شود چه برسد به این که این حرف‌ها در قالب یک مستند باشد.
تا چه چیزی باعث می‌شود که با همه مشکلاتی که گفتید همچنان این انگیزه را داشته باشید که انرژی بگذارید و فیلم را بسازید؟

برای فیلمسازی یک سری پیش تولیدهایی نیاز است که در این سیستم تا زمانی که خودت استین بالا نزنی و آن شرایط را فراهم نکنی هیچ وقت نمی‌توانی فیلم بسازی. چندین سال منتظر شدم که این شرایط برابم فراهم شود، به این ارگان و آن نهاد رفتم تا بودجه بگیرم؛ ولی بعد از مدتی احساس کردم همه این‌ها فقط وقت من را می‌گیرد و بیشتر من را بیراهه می‌کشاند. به این نتیجه رسیدم که اگر کارگردان به خودش و موضوعی که می‌خواهد درباره آن فیلم بسازد مطمئن باشد باید برود و به هر طریقی که می‌تواند فیلم را بسازد. ممکن است عوض شدن مدیرها فضا را برای تو بهتر کند؛ اما در این سیستم فیلمساز نباید بنشیند و منتظر باشد که شاید یک وقتی بودجه ای که می‌خواهد را به دست آورد و فیلمی که می‌خواهد را بسازد.
تا فکر می‌کنید چرا بهترین‌ها از جریان مستقل بیرون می‌آیند؟

در جریان مستقل با اینکه سختی‌های زیادی برای ساخت یک اثر متحمل می‌شوید اما یک آزادی و انرژی زیادی پشت این کارهاست. میل دیده شدن به شدت در فیلم سازان جریان مستقل وجود دارد. شما وقتی خودت هزینه‌های فیلم را متقبل می‌شوی حتی اگر یک درصد هم احساس کنی احتمال شکست خوردن در فیلمی که می‌سازی وجود دارد کار را کلید نمی‌زنی و وقتی کار را کلید می‌زنی با اعتماد به نفس بالایی پشت دوربین می‌روی و از موفقیت و خوب ساخته شدن فیلمت تا اندازه زیادی مطمئن هستی.
تا با این حرف یعنی کار کردن با ارگان‌ها و نهادها شانس موفقیت یک فیلم را کاهش می‌دهد؟ نه لزوما. اگر ارگان‌ها و نهادها به دغدغه‌های کارگردان احترام بگذارند و با او همراه باشند این موفقیت‌ها باز هم تکرار خواهد شد. وقتی نهادها و ارگان‌ها به طرح‌های مختلف یک کارگردان مجوز نمی‌دهند خوب او سعی می‌کند از آن به بعد طرح‌هایی را ارائه کند که هیچ سختی با دغدغه‌ها و ذهنیت او ندارند و صرفا برای اینکه کار بسازد و از بیکاری درآید پشت دوربین ساخت آن آثار می‌رود. در این حالت قطعا کارگردان انگیزه کافی را برای ساخت یک اثر ایده‌آل نخواهد داشت چون آن اثر چیزی نیست که قلباً آن را دوست داشته باشد و نتیجه این آثار هم چیزی می‌شود که شما در این سال‌ها نمونه‌هایش را به وفور دیده‌اید.

دلی و آیلدی

خدایخانه

کارگردان: فضل‌اله تازی

درباره فیلم: این مستند ۴۴ دقیقه‌ای فراز و نشیب‌هایی که این مسجد در طول تاریخ به خود دیده است را به نمایش می‌گذارد. مسجد جامع عتیق از کهن‌ترین مساجد شیراز است که در قرن ۱۱ هجری ساخته شده.

فراز و نشیب‌های یک مسجد تاریخی

مستند «خدایخانه» به تهیه‌کنندگی و کارگردانی فضل‌اله تازی و به سفارش صداوسیما مرکز فارس و پس از ۱۸ ماه فعالیت آماده شده است. خدایخانه ششمین فیلم فضل‌اله تازی، کارگردانی است که تا پیش از سال ۸۶ تجربه خاصی در حوزه فیلمسازی نداشته اما پس از آن ۴ فیلم مستند و ۲ فیلم داستانی ساخته است. یک تیم تحقیقی متشکل از متخصصان معماری و هنری تحقیقات تاریخی این فیلم را انجام داده‌اند. این مستند تاکنون در چندین جشنواره معتبر داخلی و خارجی حضور داشته و موفق به کسب جوایزی متعددی هم شده است. اولین حضور این مستند در جشنواره دانشجویی صداوسیما با دریافت جایزه بهترین فیلم مستند همراه بود. این اثر در نوزدهمین جشنواره شاگهای چین و جشنواره باستان‌شناسی ایتالیا هم مورد توجه کارشناسان قرار گرفت.

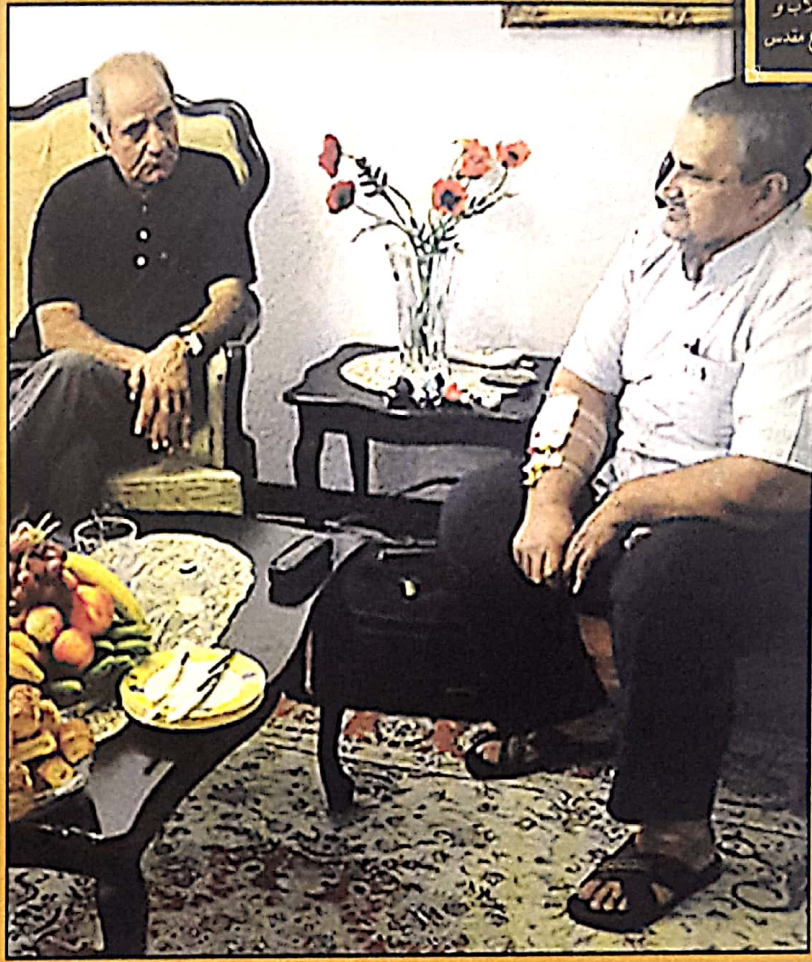
از نگاه کارگردان

قدیمی اما خاص

ایده ساخت این مستند را از سفری که چند سال پیش به شیراز داشتم، گرفتم. در آن سفر هنگام بازدید از اماکن تاریخی و فرهنگی شیراز توجهام به مسجد قدیمی به نام مسجد جامع عتیق جلب شد. فکر می‌کردم مهجور و خرابه است، تصمیم گرفتم با مستندی توجه همه را به آن جلب کنم؛ اما در جریان تحقیقات دریافتم که بسیار خاص و ویژه است. آن زمان بود که تصمیم به ساخت این مستند گرفتم و پس از دو سال و نیم تحقیق و پژوهش در مستندات و منابع تاریخی مربوط به این اثر تاریخی سرانجام موفق به ساخت آن شدم.

A Real Character Living Out There

Masoud Najafi has depicted the life of a WIA, who has a similar life to the main character of Ebrahim Hatamikia's film, 'The Glass Agency'. Haj Nasser Afshari, is a WIA of the Holy Defense whose life has been depicted in this documentary. The film was made at Parviz Parastui's suggestion about a WIA who is in a critical condition. This film is about a man whose real life has been depicted 15 years ago in a fictional movie.

دیدار دوباره حاج کاظم و عباس

روایت مسعود نجفی از مستند حاج کاظم. این مستند درباره زندگی حاج ناصر افشاری جانباز دفاع مقدس است که سرنوشتی مشابه عباس فیلم «آژانس شیشه‌ای» دارد

کارگردان: مسعود حاج کاظم

مستند نمایی

مستند شد. اعتراضات مدیر روابط عمومی بنیاد شهید و حمایتی که تماشاگران از کار داشتند. نسخه کوتاه‌تری نیز در جشنواره فیلم کوتاه تهران به نمایش درآمد و خوشبختانه استقبال مخاطبان را به همراه داشت و در حالی که نگران واکنش آن‌ها به پایان فیلم بودم اما تشویق‌هایشان و نظراتی که داشتند به‌خصوص آنهایی که با خانواده شهدا و جانبازان وابستگی داشتند، خستگی حدود یک سال پیگیری این موضوع را از تنم درآورد. این مستند در جایزه بزرگ شهید آوینی هم مورد توجه قرار گرفت.

پروستیوی یک کاظم واقعی

پرویز پرستویی در «حاج کاظم» یک حاج کاظم واقعی است و نشان می‌دهد یک بازیگر از محبوبیتش می‌تواند به بهترین شکل استفاده کند. در بین من تنها مشکلات حاج ناصر یکی از کسانی که پرستویی در پی حل مشکل‌شان است را به تصویر کشید و افراد دیگری هم هستند که غریبانه با مشکلات‌شان و آثار باقی مانده از جنگ تحمیلی دست و پنجه نرم می‌کنند. قطعاً نواقصی هم این کار دارد. به دلیل آنکه نمی‌خواستیم مستند بودن فیلم را از دست بدهیم تصمیم گرفتیم کیفیت برخی از تصاویر و صداها را فسادی واقعی بودن آن کنیم. در بعضی از مکان‌ها هم مانند مجلس و فرودگاه اگر می‌خواستیم نام‌نگاری‌های معمول را برای اجازه تصویربرداری انجام دهیم، بسیاری از صحنه‌های مهم را از دست می‌دادیم و ترجیح دادم با دوربین کوچکی تصاویر را ثبت کنم. خوشحالم که آن تماس پرویز پرستویی و درخواستش نتیجه مثبت پیدا کرد و ساخت این مستند و اتفاقاتی که در کنارش رخ داد منجر به درمان حداقلی حاج ناصر شد. در پایان جا دارد یاد کنیم از امید به‌کار عزیز که بسیار مشتاقانه تدوین این مستند را انجام داد و در بخش‌هایی نیز به عنوان تصویربردار در کنارم بود و متأسفانه یک روز پس از پایان تدوین از دنیا رفت.

حاج ناصر افشاری جانباز دفاع مقدس سرنوشتی مشابه حاج کاظم فیلم «آژانس شیشه‌ای» دارد. مسعود نجفی به پیشنهاد پرویز پرستویی زندگی این جانباز را در مستند «حاج کاظم» به تصویر کشیده است. او در یادداشتی برای نشر به روزانه از چگونگی ساخت این مستند و بازتاب‌هایی که بعد از نمایش آن تاکنون داشته می‌گوید.

را حل کنند؛ یعنی دقیقاً فیلم «آژانس شیشه‌ای» بعد از گذشت ۱۵ سال تکرار می‌شود. این بار نه در پرده‌نقره‌ای بلکه در دنیای واقعی و حاج کاظم دوباره عباس خود را پیدا کرده بود.

مستندی بدون قضاوت

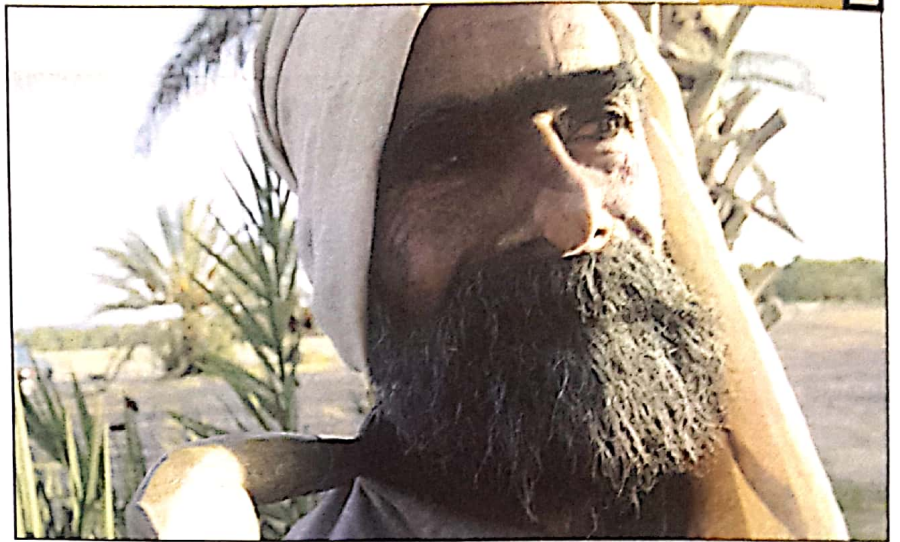
سیر ملاقات با حاج ناصر و اتفاقاتی که در روند پیگیری اعزام او به خارج از کشور صورت گرفت، بدون قضاوتی در این مستند به تصویر کشیده شد و مخاطب خود درباره آن قضاوت می‌کند. روندی که با گفت‌وگو و بازتاب رسانه‌ای آن آغاز می‌شود، بخش خبری تلویزیون به شکل تصویری سراغ موضوع می‌رود، در مجلس شورای اسلامی و فرودگاه ادامه پیدا می‌کند و در مراسم تقدیری به پایان می‌رسد.

حاشیه‌های مستند در فجر

اولین نسخه این مستند در جشنواره فیلم فجر به نمایش درآمد و حاشیه‌های را به دنبال داشت و همین حواشی پایان‌بندی فیلم را تغییر داد و خود بخشی از

حاج کاظم از کجا آمد؟

ایده ساخت مستند «حاج کاظم» از یک تماس تلفنی شکل گرفت. تماسی که اواخر شهریور ماه سال گذشته و در آستانه هفته دفاع مقدس پرویز پرستویی با من داشت و خواست به جانبازی که وضعیت نامناسبی دارد توجه رسانه‌ای شود. از او خواستم در این گفت‌وگو من را همراهی کند و علیرغم میل باطنی‌اش فقط به خاطر اینکه این دیدار به واسطه حضورش بازتاب بهتری داشته باشد، پذیرفت. حاج ناصر افشاری جانباز هفتاد درصد در نوجوانی مثل بسیاری از افراد دیگر خود را به سختی به جبهه رسانده و طی سال‌ها حضورش در جنگ تحمیلی، صدمات زیادی دیده است و در حالی که نیاز مبرم به اعزام به خارج از کشور برای درمانش نیاز بود، با وجود دستور رئیس‌جمهور وقت، اما بنیاد شهید با اعزام مخالفت می‌کرد. نمایندگان مجلس و خیلی از افراد دیگر پای کار آمدند؛ اما این اتفاق نیفتاد. پرویز پرستویی به همراه دوستانش در تلاش بودند تا مشکلات اعزام حاج ناصر

روایتی از خاطرات گذشته

فرهاد ورهرام در مستند «دیدار دوباره» خاطرات گذشته‌اش را مرور کرده است

عرفان جلالی

jalali_erfan@yahoo.com

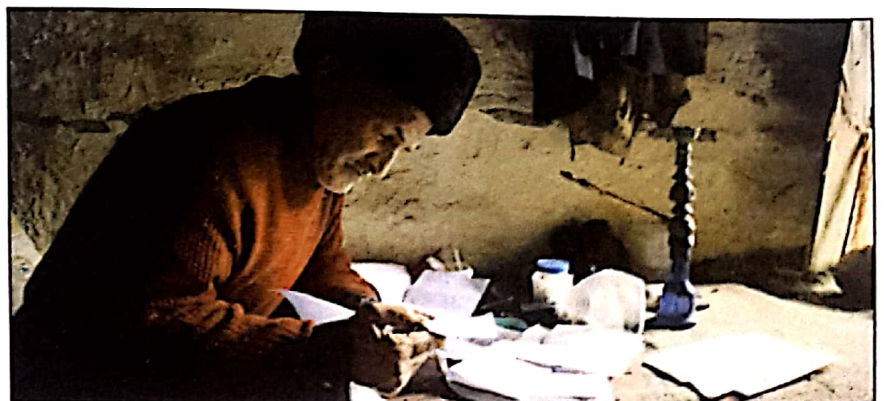
فرهاد ورهرام مستندساز پیشکسوت کشورمان در مستند «دیدار دوباره» نگاهی به خاطرات گذشته‌اش در سفر به سیستان و بلوچستان انداخته او درباره فیلمش می‌گوید: «سال ۵۰ که دانشجو بودم با تعدادی از دوستان برای اولین بار به بلوچستان سفر کردم و دیگر بلوچستان را راه نکرده و ماندم. آنجا فیلم ساختم، عکاسی کردم و این فیلم خاطرات ۲۰ و اندی سال زندگی و کار من در بلوچستان است» ورهرام در «دیدار دوباره» سراغ خاطراتش می‌رود اما سختی‌های زیادی پیش رویش بوده: «آدم‌هایی که سال ۵۸ در فیلم بودند دو سه نفرشان را پیدا کردم. خیلی از جاهایی که در آن سال‌ها روستا بود الان شهر شده و این کار را سخت‌تر می‌کرد. یاد می‌آید شبی زلزله‌ای آمد که حتی دولت هم از آن بی‌خبر بود. ما سراغ زلزله‌زده‌ها رفتیم. برای رسیدن به آن‌ها باید از دره‌ای می‌گذشتیم که حدود ۲۰ کیلومتر بود و راه هم سنگلاخ. مجبور بودیم سنگ‌ها را از بین راه برداریم. برای همین یک روز در راه بودیم تا به آنجا برسیم» ورهرام این بار که به آنجا می‌رود تغییرات زیادی ایجاد شده بوده و خیلی از آدم‌ها هم از بین رفته بودند. این مستند ۵۱ دقیقه‌ای واحد ویژگی‌ها فراوانی است که باعث می‌شود از تماشایش لذت ببرید.

مستند علمی، زیست محیطی

پیر مرد، جنگل و سایر قوانین

این مستند روایت زندگی پیرمردی است که برخلاف میل‌اش مجبور به ترک جنگل می‌شود

یاسر خیر کارگردان «در زمستان، عشق و سایر قوانین» موضوعی جالب را به تصویر کشیده. خودش در توضیح بیشتر می‌گوید: «این مستند درباره پیرمردی است که در جنگل‌های مازندران زندگی می‌کند. این جنگل‌های سرسبز به صنایع چوب و کاغذ مازندران فروخته شده و طبق قانون تمام ساکنان‌اش باید آنجا را ترک کنند؛ اما پیرمرد که سال‌ها در آنجا زندگی کرده حاضر به ترک جنگل نمی‌شود.» او درباره شیوه ساخت مستند هم این‌گونه توضیح می‌دهد: «فیلم، مستند محض است؛ اما زمانی که با این پیرمرد آشنا شدم درام را پیدا کردم. هرچند فیلم مانند یک اثر کلاسیک داستانی نیست اما با این وجود قهرمان و ضدقهرمان و شروع، میانه و پایان دارد.»

قوم شناسی

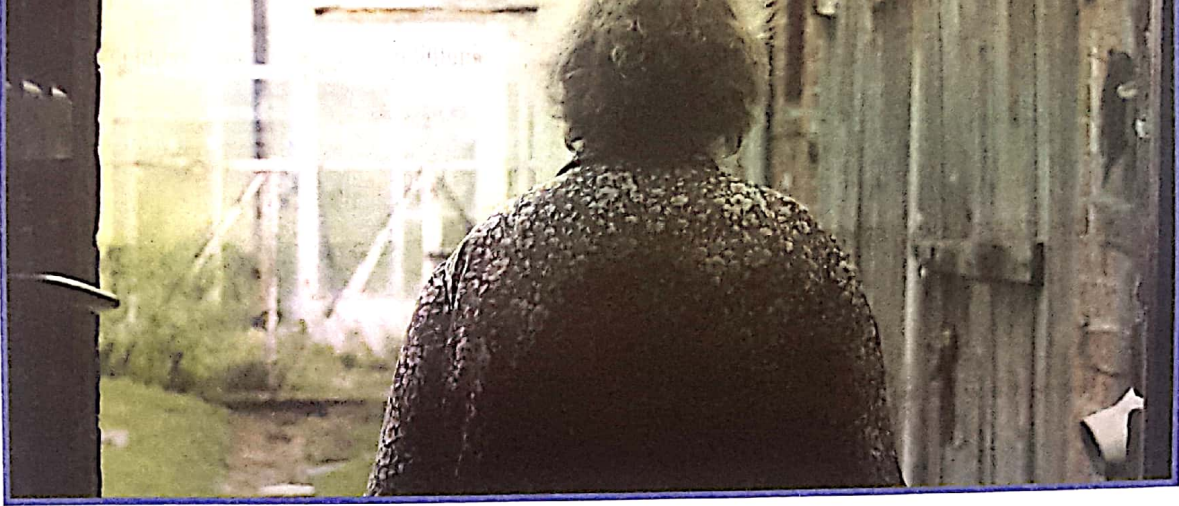
روزی عمویdale و همسرش
 کارگردان: مرتضی زنجانی
 درباره فیلم: مستند «روزی
 عمویdale و همسرش» ساخته
 مرتضی زنجانی، درباره پیرمردی
 روستایی به نام عمویdale است که
 زندگی و حرفه‌اش پس از ازدواج
 سوش دستخوش تغییرات زیادی
 شده است.

زندگی عمویdale و همسرش

مرتضی زنجانی

سال گذشته در حین ساخت فیلمی مستند با زوجی که سال آشنا شدم که در روستایی دورافتاده در منطقه لواسان زندگی می‌کردند. پیرمرد که برای سومین بار ازدواج کرده بود از طریق کارهایی چون جمع‌آوری گردو یا چوب امورات زندگی‌شان را می‌گذراند اما از آنجا که همسر وی کاملاً شهری بوده و در تهران بزرگ شده به هیچ عنوان با فضای زندگی در روستا آشنایی نداشته و این موضوع تضاد جالبی را در زندگی آن‌ها به وجود آورده بود. احساس کردم این تضاد در یک خانواده روستایی قابلیت تبدیل شدن به یک مستند را داشته و درامی که بین آن‌هاست می‌تواند جذابیت‌هایی را هم برای مخاطب داشته باشد. این فیلم ۲۶ دقیقه‌ای روایت و ساختاری کاملاً مستند دارد و سعی کردیم بدون هیچ دخالتی برای بیننده به تصویر بکشیم. فیلم جذابیت‌های زیادی برای بیننده دارد. فیلم در کنار این موضوع و به بهانه زندگی آن‌ها، اشاره‌ای هم به وضعیت اقتصادی روستاییان و شرایط کشاورزی کشور در سال‌های گذشته دارد. اینکه با وجود تنوع و قابلیت‌هایی که کشاورزی ایران دارد به دلیل شرایط نامساعد، مجبور به واردات حجم زیادی از مواد غذایی به کشور بوده‌ایم. از این منظر این مستند هشداری به مسئولان کشور نیز خواهد بود.

Don't Lose Your Chance to Watch the Best!(Full, Mid-length & Short)

Here, you can follow our suggested documentary films. The following are recommended for the Short Film Section: 'My House without Me' directed by Magdalena Szymków and 'In Guns We Trust' by Nicolas Lévesque. And if you are interested in watching full and mid-length movies, we recommend you to watch 'Map' by León Siminiani, 'The expedition to the end of the world' by Daniel Dencik and 'Father and Son' directed by Paweł Łoziński. Among the above, there are two films selected because of their interesting theme: the first one is 'My House without Me' telling An intimate story about a Pole and a German placed by war on enemy sides and their parallel lives accidentally brought together. The second one is; 'In Guns We Trust', showing a good citizen is an armed citizen.

نیمه بلند

پیوندی ناگسستنی در کشاکش زندگی
پدر و پسر / لهستان ۲۰۱۳

«پدر و پسر» مستندی ۵۴ دقیقه ای است که پاول لوزینسکی آن را نویسندگی و کارگردانی کرده است. این اثر نیمه بلند، نمایش یک تجربه خانوادگی برجسته است؛ دو فیلمساز، دو دوربین و یک سفر. هر دو نفر نام خانوادگی مشترکی دارند، به حرفه ای مشابه مشغولند که تمام شور و اشتیاق زندگی شان است و پیوند قوی و پیچیده ای بین شان وجود دارد سرشار از رنجش ها و معانی ضمنی. لوزینسکی، مستندسازی است که از ۱۹۸۹ تا به امروز به طور پیگیر و مستمر در این عرصه فعالیت داشته است.

فیلم بلند

رویاری بی پرده بر عرشه کشتی
سفر به انتهای جهان / دانمارک ۲۰۱۲

دنیل دنیک، کارگردان این مستند ۹۰ دقیقه ای یک فیلم ماجراجویانه واقعی را به تصویر کشیده است. در این اثر بلند، گروهی از افراد هنرمند و دانشمند با بلندهمتی و جاه طلبی ای که سزاوار کریستف کلمب است سوار بر یک کشتی سه دکله راهی پایان دنیا می شوند. دنیک در این مستند، سفری حماسه ای را به نمایش درآورده که مسافران آن علاوه بر روبه رو شدن با بخش های جدید و ناشناخته دنیا، با سوالاتی وجودی درباره هستی و زندگی مواجه می شوند.

همیشه یک جای کار می لنگد!
نقشه / اسپانیا ۲۰۱۲

«نقشه» مستندی ۸۵ دقیقه ای است که لئون سیمینیانی نویسندگی و کارگردانی آن را به انجام رسانده است. این اثر بلند درباره ی کارگردان اسپانیایی جوانی است که به دلایلی از محل کارش اخراج می شود. کارگردان رانده شده تصمیم می گیرد از این فرصت استفاده کند و به دنبال رویای همیشگی اش برای ساخت فیلم به هند سفر می کند تا نخستین اثر سینمایی بلند خود را در آنجا کلید بزند؛ اما وقوع ماجراهای مختلف او را به این نتیجه می رساند که باید به شهر خودش، مادرید، بازگردد و این در حالی است که هیچ چیز در آنجا مطابق انتظار نیست.

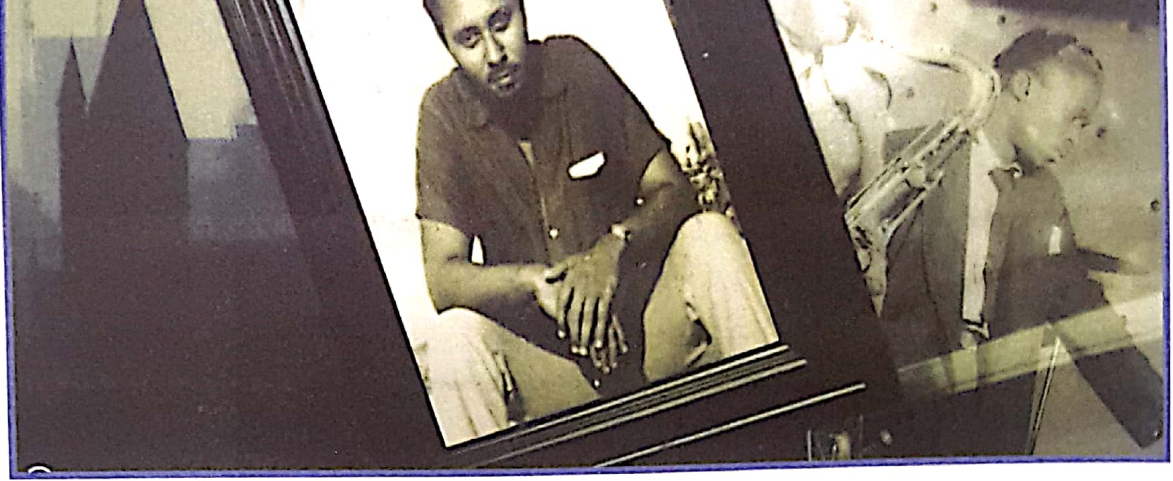
فرمانروایی سرنوشت بر بی رحمی های جنگ
خانه ام بدون من / لهستان ۲۰۱۲

مستند ۲۸ دقیقه ای «خانه ام بدون من» روایت سرنوشت عجیب دو زن یکی متعلق به لهستان و دیگری آلمان است. این اثر کوتاه با مضمون دو زن و یک خانه، داستان صمیمانه ای را به تصویر می کشد که در خلال آن دست سرنوشت زندگی موزای دو زن را به شکل کاملا تصادفی به یکدیگر پیوند داده؛ دو انسانی که جنگ کشورهاشان را به دشمن یکدیگر بدل کرده است و با این حال این فیلم تصویرگر آن است که چگونه امواج انسانیت فراتر از خشونت جنگ در جریان است.

هوا را از من بگیر، اسلحه ام را نه!
اسلحه باور من است / کبک، کانادا ۲۰۱۳

نیکلا لوسک، کارگردان این مستند کوتاه ۱۲ دقیقه ای است که فیلم خود را به قوانین شگفت انگیز شهری در ایالت جرجیا امریکا اختصاص داده است. بنابر قانونی که از ۱۹۸۲ به این طرف تصویب شد، سرپرست هر خانواده ای که ساکن این شهر کوچک است باید دست کم مجهز به یک سلاح آماده شلیک باشد. در باور مردمان این شهرستان شگفت انگیز، شهروند خوب و شایسته کسی است که کاملا مسلح باشد. این فیلم در جشنواره های جهانی معتبری نظیر کن موفق به کسب جایزه شده است.

Don't Lose Your Chance to Watch the Best! (sheffield, Docu-Drama & Short)

In the sections of Sheffield Festival and Docu-Drama, there is a spectacular selection as following: 'The Stuart Hall Project' directed by John Akomfrah, 'Google and The world Brain' directed by Ben Lewis and 'Ginger, More Than a Game' directed by Goran Matic. But if you are more curious to watch this year's short films, you also have these two choices: 'Living in Space' directed by Katre Haav and 'Ashura' directed by Stefania Donaera. In the end, we recommend you to watch the film, 'The Stuart Hall Project', which is about one of the most influential and esteemed cultural theorists of a generation. Also, there is another film, named 'Google and The world Brain' that is about the most ambitious project ever conceived on the Internet: Google's master plan.

شفیلد

مقاصد پنهان در سیطره فضای سایبری
گوگل و مغز جهانی / اسپانیا ۲۰۱۳

بن لوییس، در مقام نویسنده و کارگردان این مستند ۸۹ دقیقه ای، جاه طلبانه ترین پروژه ای را که می توان در اینترنت به اجرا درآورد به تصویر کشیده است. این پروژه همان طرح جامع گوگل است که بر مبنای آن تمام کتاب هایی که در سراسر جهان نشر و بخش می شوند، ضمناً اسکن نیز می شوند تا روی شبکه جهانی اینترنت قرار گیرند. گوگل ادعا می کند در حال ساخت کتابخانه ای عظیم برای نوع بشر است، این در حالی است که برخی معتقدند مدیران این شرکت عظیم از اجرای چنین طرحی مقاصد پنهان دیگری در سر دارند.

متفکری از تبار نسلی افسانه ای
پروژه استوارت هال / انگلستان ۲۰۱۳

«استوارت هال» که نام این مستند برگرفته از نام اوست یکی از تأثیرگذارترین و برجسته ترین نظریه پردازان فرهنگی نسل خودش به شمار می رود. متفکر و منتقدی که همکارانش را غول های دیگر نظریه پردازی و تفسیر سیاسی نظیر نوام چامسکی، سوزان سونتگ، آلن گینزبرگ، میشل فوکو و گور ویدال تشکیل می دهند. این مستند ۱۰۰ دقیقه ای را جان آکومفراه نویسنده و کارگردانی کرده است. این مستندساز انگلیسی پیش از این فیلم هایی مثل «ندای مه / ۱۹۹۸» و «شورش / ۱۹۹۹» را نیز کارگردانی و تولید کرده است.

مستند داستانی

زندگی مخفی آقای بسکتبالیست
موفرز، فراتر از یک بازی / صربستان ۲۰۱۲

«گوران مانیک» کارگردانی این مستند ۸۴ دقیقه ای را به انجام رسانده است. او در این اثر داستانی، از لایه های پنهان زندگی یک قهرمان ورزشی برده برداشته است. بسکتبالیستی که زمانی عنوان بهترین بازیکن جهان را از آن خود داشت و توانست در بازی های المپیک رم (۱۹۶۰) عنوان بهترین گلزن آن دوره را کسب کند. او کسی است که عنوان یکی از مسابقات بسکتبال بین باشگاه های اروپا به افتخار او نامگذاری شده است. اما این عنوان های غرورآفرین همه آن چیزی نیست که زندگی این قهرمان ورزشی را تشکیل می دهد...

آنجا که مرز در عقل و جنون باریک است ————— زندگی در فضا / آلمان، استونی ۲۰۱۳

«لیور» نام شخصیت اصلی این مستند ۱۲ دقیقه ای است که به اسکیزوفرنی مبتلاست. او در میان تخیلات و زندگی واقعی اش، ساکن دنیایی است که در آن گریز از توهم کاری بس دشوار است، اما سخت تر از آن بیرون آمدن از حالت های توهم آمیزی است که تجربه می کند. این مرد جوان هر روز با خطر تهدیدآمیز فرو افتادن به دام جنون دست و پنجه نرم می کند و در این تجربه طاق فرساتنهاترین موجود روی زمین است. کاتر هاو این مستند تأثیرگذار را نویسنده و کارگردانی کرده است.

جاودانگی تاریخ رشادت ها در سرزمین عثمانی ————— عاشورا / ترکیه ۲۰۱۳

این مستند ۲۲ دقیقه ای که «کوکرن ارگون» آن را کارگردانی کرده، به جنبه های مختلف برگزاری مراسم عاشورا در میان شیعه های ترکیه می پردازد. ارگون که پیش از این کارگردانی «پرچم / ۲۰۰۶» و «عروسی / ۲۰۰۸» را در کارنامه خود به ثبت رسانده، این بار به سراغ محله ای شیعه نشین در حاشیه شهر استانبول رفته است. «زینبیه» نام محله ای است که شیعه های ترکیه در اواخر دهه ۷۰ میلادی شروع به ساخت آن کردند و حالا هر ساله با فرا رسیدن روز عاشورا سنت های قدیمی را احیا می کنند.

گفت و گوی ویژه

مستندساز
 نخستین شورشگر جهان

ادامه از صفحه ۹

این نگاه عمومی یک اشکالی دارد و آن عادت کردن است. از زمان دکارت به بعد عادت کرده‌ایم ذات را ننیمیم بلکه به اختصاصات ذات بپردازیم. دکارت معتقد است که ما به ذات اشیاء نمی‌رسیم و به همین دلیل ذات را حذف می‌کند. این مباحث فلسفی قضیه است اما مسئله دیگر این است که ما عادت کرده‌ایم به فونکسیون اشیاء بپردازیم و به خود شیء توجهی نمی‌کنیم این نگاه عمومی یک نگاه عادت شده به مسائل است. این عادت را حذف کنیم چه اتفاقی می‌افتد؟ وقتی امپرسیونیست‌ها آمدند به آن‌ها روزه گفته می‌شد چون چیزی از منظره می‌کشیدند که رئالیستیک نبود. در آن زمان چون جامعه فرهنگی به دیدن منظره رنسال عادت کرده بود، دلش نمی‌خواست این سبک را ببیند اما در حال حاضر به امپرسیون هم عادت کرده‌ایم. این عادت، قضایی روی تمام حقایق است. این همان سینما ورینه است که از سال ۵۷ و ورینه بودن دست کشیده است چون سینما دارای قاب است و این قاب تصویر را محدود می‌کند. ورینه اتصال دارد و غیر قابل انفصال است و چون ما آن گستره را به واسطه قاب می‌بریدیم این معنا را نقض کرده‌ایم. ما توهم ورینه داشتیم. مشکل زمان را تا یک جایی توانستیم حل کنیم اما با تصویر در قاب که نمی‌توان کاری کرد چون این تصویر منقطع است. **نات ذات سینما حقیقت با انسان حقیقت جو عجین شده و این فرد حقیقت جو نباید به هر دستاویزی برای ارتباط با مخاطب متوسل شود.** برای چنین انسانی مسیر مهم‌تر از نتیجه است. در صورتی که آن کسی که به دنبال سند است به اولین سند متوسل می‌شود. در صورتی که او این فیلم را می‌سازد که به همه چیز شک کنی و دیگری فیلم می‌سازد که به قطعیت برسد و وضعیت سینمای ما این چنین است. به نظر من سینمای مستند رابطه من با جهان است و نه رابطه فرد دیگری با جهان یا جهان به تنهایی. وظیفه سینمای مستند ایجاد سوال برای جهان است. در این سینما به دنبال این هستیم که چگونه سوال ایجاد کنیم. در این جا من به عنوان یک سوال مطرح می‌شوم و جهان به عنوان موضوع سوال. رابطه من با جهان بدون سوال شکل نمی‌گیرد. فیلمی که پاسخ می‌دهد فیلم دیکتاتورانه است. باید اضافه کنم سوال نخستین شورش ما علیه جهان است و پاسخ آغاز مصالحه ما با جهان است به همین جهت یک فیلمساز نخستین شورشگر جهان است نه نخستین مصالحه‌گر جهان.

حقیقت

مدیرمسئول: محمد مهدی طباطبایی نژاد
 سردبیر: آرش خوشخو
 دبیر تحریریه: وحید سعیدی
 دبیر اجرایی: مرجان فاطمی
 سینمای ایران: احمد رنجبر
 بخش بین الملل: آیدا تدین
 مدیر هنری: محمد هاشمی
 عکس: حامد خورشیدی

نشریه روزانه هفتمین جشنواره بین المللی فیلم مستند ایران

زیر نظر روابط عمومی مرکز گسترش سینمای مستند تجربی

با سپاس ویژه از: دکتر حجت اله ایوبی، محمدرضا اصلائی و شادمهر راستین

عکس روز

تصویر گویا است

تعطیلی آخر هفته به علاوه برنامه‌های متنوع روز جمعه مساوی شد با یک روز بسیار شلوغ. همان‌طور که در عکس می‌بینید از دم در ورودی سینما فلسطین تا طبقات این سینما پر شده از مشتاقان سینمای مستند.

در آینه رسانه

در اهمیت تقوایی بودن

با داغ شدن جشنواره سینما حقیقت، اخبار این رویداد در رسانه‌ها هم داتر شده. با چرخی در سایت‌های خبری و خبرگزاری‌های مختلف به راحتی می‌توانید رد اخبار متنوع جشنواره را پیدا کنید.

تیتراهای ایوبی

در این میان، خبر حضور حجت‌الله ایوبی، رئیس سازمان سینمایی در جشنواره حجم بیشتر اخبار را به خود اختصاص داده. همکاران رسانه‌های مان سوالات متنوعی از ایوبی درباره جشنواره و سینمای مستند پرسیدند. ایرنا در این باره نوشت: رییس سازمان سینمایی از برنامه‌ریزی نهایی این سازمان برای اکران آثار مستند در سینماهای کشور در دو هفته آینده خبر داد.

عصر جمعه با «ناصر تقوایی»

خبر حضور ناصر تقوایی در جشنواره هم در بسیاری از خبرگزاری‌ها انعکاس یافته بود. خبرگزاری برنا، سینماپرس، مهر، فارس، ایرنا و ... از جمله خبرگزاری‌هایی بودند که این خبر را در باکس سینمایی‌شان قرار دادند.

شلوغ‌ترین شب «سینما حقیقت»

خبرگزاری تسنیم ضمن پوشش اخبار جشنواره گزارشی مفصل از «شب آوینی» با تیتراژ «شلوغ‌ترین شب سینمای مستند» روی خروجی‌اش فرستاد.

تکرار خاطره اسکار «جدایی نادر از سیمین»

خبرگزاری ایسنا یکی از گزارش‌های ویژه‌اش را به اکران مستند «از ایران یک جدایی» اختصاص داد. این خبرگزاری نوشت: در حالی که شامگاه ۱۲ آذرماه در رسانه‌های خبری دنیا، نامزدی فیلم «گذشته» اصغر فرهادی در جوایز «گلدن گلوب» اعلام شد، اینجا در تهران و در جشنواره سینما «حقیقت» نمایش مستندی درباره اسکار «جدایی نادر از سیمین» مخاطبان زیادی را به سینما «فلسطین» کشانده بود.

باز هم شهاب حسینی

گفت‌وگویی نشریه روزانه با شهاب حسینی، سفیر سینمای مستند بازتاب گسترده‌ای در روزنامه‌ها و سایت‌های خبری داشت. شرق هم در شماره امروز خود بخشی از گفته‌های این بازیگر را بازنشر داده است. خبرنگار این روزنامه همچنین سراغ مهدی نادری کارگردان «گلاف» رفته و نظرش را درباره این مستند جوایا شده است.

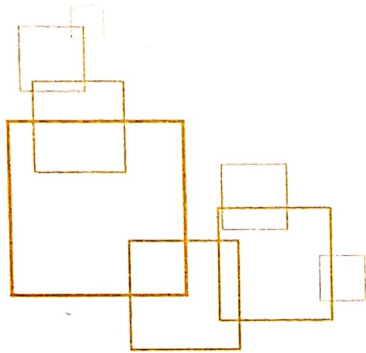
در جست‌وجوی کمالی

دکتر حسین ره‌آورده جایگاه واقعی در عرصه فرهنگ ایران دارد ولی همان‌طور که از نام مستند ساخته شده درباره او برمی‌آید، خیلی‌ها این استاد بزرگ ادوینر ایران را نمی‌شناسند. زنده‌یاد ره‌آورده از پایه‌گذاران تجربه و تحلیل مومن نامی مطرح جهان در هنرستان هنرپیشگی از سال ۱۳۳۱ بوده و بعد با تاسیس دانشکده هنرهای زیبا به تربیت شاگردانی پرداخت که امروز همه از استادیار سینما و تئاتر هستند. او نخستین دستیار رسمی علامه دهخدا بود که بیشتر بدون حرف «الله» و «بی» گفتار دهخدا را بر عهده داشت. دکتر ره‌آورده امروز علیرضا کرمی در مستند «در جست‌وجوی کمالی» شده و امروز در جشنواره به نمایش درمی‌آید. برای تماشاگران این فیلم می‌تواند ساعت ۱۱:۱۵ تا ۱۲:۰۰ در سینما فلسطین مراجعه کنید. این فیلم ساعت ۲۱:۴۵ در سالن شماره یک سینما سیدیه هم اکران می‌شود. در این فیلم

کاتسوتس

ویژه نامه نشریه روزانه هفتمین جشنواره بین المللی فیلم مستند ایران - سینما حقیقت
 ۱۹ تا ۲۶ آذر ۹۲ تهران
 سینما فلسطین - سینما سپیده
 The 7th CINEMA VERITE IRAN International Documentary Film Festival
 Felestin & Sepideh Theaters
 Tehran 10-17 Dec 2013

پدیده ای به نام مستند پشت صحنه

مهسا همتی

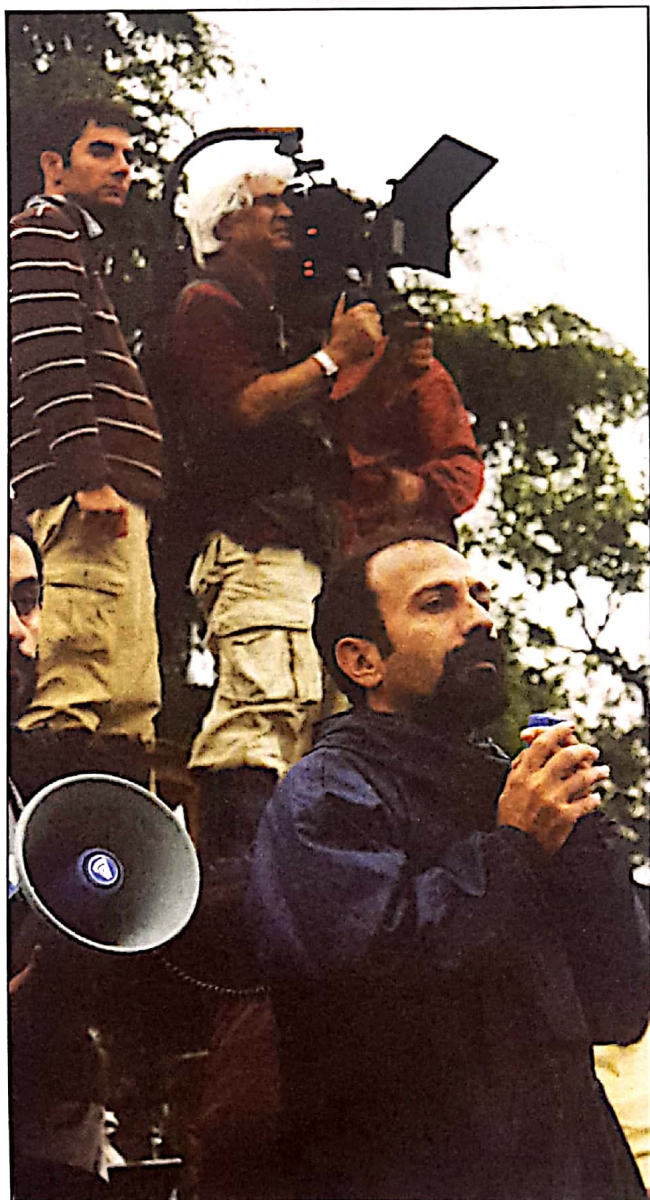
hematimahsa@gmail.com

در پنجمین ویژه نامه «کات»، سراغ مستند پشت صحنه رفته ایم. اینکه آیا پشت صحنه هایی که از فیلم های سینمایی تهیه می شود، ساختاری استاندارد دارد؟ چرا برخلاف سینمای اروپا و هالیوود، مستندهای پشت صحنه، چندان جدی گرفته نمی شود و عرصه مناسبی برای همان تعداد محدود پشت صحنه حرفه ای ساخته شده هم وجود ندارد. این پرونده با یادداشتی از عزیزاله حمیدنژاد و کارگردان های پشت صحنه فیلم های «دوئل»، «راه آبی ابریشم»، «در باره الی...»، «خانه ای روی آب»، «کاغذ بی خط» و ... این موضوع را بررسی می کند.

مستند پشت صحنه؛ سندی برای تاریخ سینما

عزیزالله حمیدنژاد | نویسنده و کارگردان سینما

معمولا تصویری که از پشت صحنه فیلم های سینمایی گرفته می شود، بیشتر جنبه یادگاری دارد. ثبت می شوند تا هر از گاهی عوامل فیلم با آن خاطره بازی کنند. اما مستندهای پشت صحنه رسالتی ویژه بر دوش دارند و در صورتی که با زاویه دید یک مستندساز حرفه ای ساخته شوند نحوه ساخت و پرداخت یک فیلم سینمایی را بازتاب می دهند. نگاه تکنیکی حاکم بر فیلم، کارگردانی کار و همینطور وظایف عوامل فیلم از طراح صحنه گرفته تا تدارکات برای مخاطب جذاب است و اگر فیلم مستند پشت صحنه درست ساخته شود، می توان آن را یک کلاس آموزش فیلمسازی قلمداد کرد. مستند پشت صحنه علاوه بر همه اینها می تواند یک سند بر روند پیشرفت فیلم در تاریخ سینما باشد. دهه شصت دهه تحول سینما است در حالی که ما نمی دانیم که در دهه های قبل از آن فیلمها چگونه ساخته می شدند. می گویند در دهه ۵۰ شمسی صداپرداری سر صحنه در سینمای ایران کمتر استفاده می شده است و بازیگران دیالوگهایشان را لب می زدند. منشی صحنه هم وجود نداشته، چون گروه کارگردانی احتیاجی به این شخص نداشتند و بدون او کار را پیش می بردند. ما فقط در مورد سینمای دهه ۵۰ شنیده ایم در حالی که اگر مستندات از پشت صحنه آن فیلمها وجود داشت قطعاً از کلیدی ترین و پرکاربردترین راش های موجود می شد. در مستند پشت صحنه فیلم های سینمایی، مسئولان متوجه ضعفها و ایرادات سینما می شوند و می توانند در صدد رفع آن ها بر بیایند و این مساله به روند تعالی سینمای ایران کمک می کند. البته این اتفاق مستلزم شهامت بالای فیلمساز و تهیه کننده است تا به جای آنکه نقاط ضعف و ایرادات اثر خود را از پشت صحنه فیلم حذف کنند، دلسوز سینمای ایران باشند و بیشتر به آن بپردازند. البته با تفسیری که امروزه صاحبان اثر دارند زمانی این اتفاق می افتد که مستندساز مستقل باشد و به سفارش تهیه کننده فیلم را نسازد. آن زمان است که دست مستندساز در پرداخت فیلم باز است و خودش می تواند تصمیم بگیرد که چه چیزی را حذف و چه چیزی را در قاب دوربینش قرار دهد. کما اینکه بخشی از جذابیت های مستندات پشت صحنه همین کمبودهای موجود در امکانات فیلمسازی و خلاقیت هایی است که کارگردان و عوامل فیلم برای رفع مشکلات ناشی از این کمبودات به کار می گیرند است.

کارگردان فیلم باید با مستند همراه شود

تأثیرات سافت مستند پشت صحنه بر روند تولید یک فیلم به روایت ابوالفضل توکلی

نام فیلم: سمفونی دونل، مسیر آبی، جامبو
 کارگردان: ابوالفضل توکلی
 سوزه: مستند پشت صحنه فیلم دونل، راه آبی ابریشم و فرزند چهارم

دیدگاه حرفه‌ای درویش به مستند
 در میان فیلم‌های پشت‌صحنه‌ای که کار کردم، دیدگاه احمدرضا درویش به عنوان صاحب اثر به ساخت مستند پشت‌صحنه نگاه حرفه‌ای‌تر و جدی‌تری بود. با وجود اینکه خودش درگیر ساخت پروژه بزرگی به نام «دونل» بود، برای مستند پشت‌صحنه هم وقت می‌گذاشت و حواسش جمع بود که چیزی از قلم نیفتد. من دو فیلم پشت‌صحنه از دونل ساختم. اولی یک روایت معمولی از نحوه شکل‌گیری و ساخت «دونل» است و دیگری بیشتر جشنواره‌ای است و برای مخاطب خاص ساخته شده به نام «رویای پسر ناخدا». در فیلم دوم پسر بچه‌ای از سیاهی لشکر دونل نظرم را به خود جلب کرد. او از شیراز فرار کرده بود و به دنبال آمال و آرزوهایش به تهران آمده بود. ماجرای پسرک برایم جالب بود، برای همین با کسب اجازه از تهیه‌کننده فیلم مستقیماً هم درباره او ساختم.

نگاه متفاوت دو کارگردان
 مستند پشت‌صحنه به خصوص برای فیلمی با پروداکشن عظیم مثل «راه آبی ابریشم» می‌تواند جواب سوالات ذهن مخاطب را در درباره اصل سینما بدهد، اما با کمال احترامی که برای گروه فیلمسازی «راه آبی ابریشم» دارم باید بگویم تفکر جدی و حرفه‌ای که به مستند پشت‌صحنه سر فیلم «دونل» وجود داشت، در این فیلم نبود. احمدرضا درویش مستندساز نیست اما برای مستند پشت‌صحنه ارزش زیادی قائل است، درحالی که «محمد بزرگنیا» که مستندهای زیادی ساخته، اصلاً اهمیتی به مستند پشت‌صحنه فیلم خودش نمی‌داد. البته این عیب نیست، به هر حال ایشان تمرکزشان را روی کار خودشان گذاشته بودند و من هم کار خودم را می‌کردم، فقط من امتیازی که در فیلم «دونل» داشتم را در این فیلم نداشتم.

مهندسی در رفع مشکلات
 یکی از نکات مثبت مستند پشت‌صحنه این است که به واسطه آن می‌شود به ضعف‌های سینمای ایران پی برد و درصدد رفع آن‌ها برآمد. مثلاً در «راه آبی ابریشم» می‌خواستند فضای مه‌آلود در دریای قشم روی کشتی ایجاد کنند. دستگاه مه‌ساز آوردند، اما باد می‌زد همه را می‌برد. در صورتی که در نمونه‌های خارجی فیلم‌های دریایی در پلاتو ساخته می‌شود. مستند پشت‌صحنه سندی است که می‌توان با آن مهندسی و اشکالات را رفع کرد. البته در صورتی این اتفاق می‌افتد که نگاه دلسوزانه‌ای پشت کار باشد. یادم است گروه «راه آبی ابریشم» می‌خواستند منجیق باززند و توپ پرتاب کنند. اتفاقاً انواع و اقسام دستگاه‌ها را ساختند اما توپ پرتاب نمی‌شد. من از این قسمت در مستند پشت‌صحنه فیلم استفاده کردم اما تهیه‌کننده ناراحت شد و گفت تو با این کار فیلم ما را به تمسخر گرفتی! مثلاً در پشت‌صحنه «کافه بی‌خط» نشان می‌دهد کله خسرو شکیبایی، سوپرستار سینما را یک نفر جلوی در با شیلنگ می‌شورد. این‌ها نشان می‌دهد که سختی کار یک بازیگر چقدر است. اما «فرزند چهارم» در شرایط بسیار سختی ساخته شد. برعکس آنچه که تصور می‌شود گروه با کمترین بودجه و امکانات به آفرینا رفت. از آن طرف هم که مشکلات تروریست‌ها و فرار ما از شهر و خطرانی که گروه را تهدید می‌کرد، وجود داشت که همه آنها در مستند پشت‌صحنه وجود دارد.

حساسیت‌های فرهادی

ممید قربانی کارگردان مستند همسران از مساسیت‌های اصغر فرهادی برای سافت مستند با موضوع فیلم «درباره‌الی می‌گوید»

اسم فیلم: همسران
 کارگردان: حمید قربانی
 سوزه: مستند پشت صحنه درباره‌الی

مزامحت‌های دوربین پشت‌صحنه
 قرار نبود مستند پشت‌صحنه «درباره‌الی» ساخته شود فقط قرار بود یک‌سری تصاویر از پشت‌صحنه ثبت شود. حمید حسینی این تصاویر را می‌گرفت. البته اصغر فرهادی در تصویربرداری از پشت‌صحنه «درباره‌الی» محدودیت‌هایی قائل می‌شد. نگران بود که دوربین پشت‌صحنه مزاحم تمرکز بازیگران شود. برای همین در این مستند خیلی از وقایعی که در جریان ساخت فیلم اتفاق افتاده، وجود ندارد. فرهادی دوست نداشت دوربین به صحنه‌های حس‌نزدیک شود تا بازیگر در حین کار سنگینی یک دوربین اضافه را روی خودش احساس نکند. البته حمید حسینی بعضی وقت‌ها از زیر کی خود استفاده می‌کرد و بالنتز تله از دور فیلمبرداری می‌کرد.

حضور مستمر فرهادی
 من دستیار اصغر فرهادی بودم و مریم تراقی منشی صحنه بعد از تمام شدن فیلمبرداری «درباره‌الی»، اصغر فرهادی پیشنهاد کرد که من و تراقی دوباره براساس تصاویر و ران‌های موجود از پشت‌صحنه فیلمی مونتاژ کنیم که ریتم تندتر و فضای پرتحرک‌تری داشته باشد. او حساسیت زیادی در تمام مراحل کار دارد و عادت دارد بر تمام وجهه‌های کار نظارت کامل داشته باشد. اینطور نیست که سفارش فیلم پشت‌صحنه بدهد و بروند، بعداً بیاید نتیجه را ببیند. حتی مستند «جلیلی نادر از سیمین» هم همین‌طور تمام شد. چون فرهادی مسئول ساخت «گفت‌وگو» بود و نمی‌توانست پای مونتاژ پشت‌صحنه حضور داشته باشد. سر تدوین مستند «درباره‌الی» هم در همه مراحل حضور داشت. از ارف کات گرفته تا تایم زدن. مرحله به مرحله با ما جلو می‌آمد و نظراتش را می‌گفت اما تحمیل نمی‌کرد. به هر حال دوست داشت به ما کمک کند که کار ترنمیز و خوبی از آب دربیاید.

ساختار مستند درباره‌الی
 فیلم ما دکوپاژ خاصی نداشت اما چون در قالب مستند بود باید برای تدوین به یک خط می‌رسیدیم. خط مستند پشت‌صحنه موازی با قصه «درباره‌الی» بود. پشت‌صحنه را به ترتیب پلان‌های فیلم چیدیم. تایم‌بندی‌هایی نیست چون مستند ۸۰ دقیقه است اما اولویت پشت‌صحنه سکس‌ها به ترتیب پلان‌های فیلم است. رضوی مجری طرح و سرمایه‌گذار «درباره‌الی» بود که تهیه‌کننده این مستند هم شد.

جدی گرفتن مستند پشت‌صحنه توسط فیلم‌های دولتی
 مستند پشت‌صحنه را اول فیلم‌های دولتی باید جدی بگیرند تا این کار کم‌کم در سینما جا بیفتد. چون فیلم‌هایی که با هزینه‌های دولتی ساخته می‌شوند بهتر می‌توانند برای مستند پشت‌صحنه هزینه کنند. طبیعی است که تهیه‌کننده فیلم‌های مستقل وقتی به زحمت هزینه تولید و دستمزد بازیگران را جور می‌کند، نتواند نگاه ویژه‌ای به اهمیت مستند پشت‌صحنه داشته باشد. متأسفانه بیشتر عوامل فیلم سینمایی تصور می‌کنند کسی که برای گرفتن فیلم پشت‌صحنه در لوکیشن حضور دارد یک عنصر اضافی است. در حالی که در سینمای پیشرفته جهان گروه‌هایی مه‌چهر هستند که فقط مستند پشت‌صحنه می‌سازند.

لغو پشت‌صحنه یک روز دیگر
 با «حسن فتحی» برای ساخت فیلم «یک روز دیگر» به پاریس رفته بودیم. قرار بود یک گروه حرفه‌ای برای ساخت مستند پشت‌صحنه به ما بپیوندند. با آنها قرارداد بستیم و کار را کلید زدیم. یادم است روز اولی که آمدند سر صحنه تجهیزات‌شان با تجهیزات ما که فیلم اصلی را می‌گرفتیم یکسان بود. یعنی فقط برای گرفتن مستند پشت‌صحنه بوم من، دو تا فیلمبردار، استدی کم و حتی منشی صحنه داشتند که پلان به پلان کارشان را ثبت می‌کرد. سه، چهار روز گذشت و به این نتیجه رسیدیم که نمی‌توانیم با این گروه کار کنیم، چون ما همیشه در ایران کار کرده بودیم و کار آنها برایمان غیرمعتاد بود. فکر می‌کردیم این آدم‌ها ممکن است جلوی کار کردن ما را بگیرند. در حالی که واقعا توی دست و پا نبودند. اما از نظر روانی چون برایمان قابل درک نبود چنین احساسی می‌کردیم.

ساخت مستند پشت صحنه نیاز به سرمایه دارد

شاهد احمدلو کارگردان مستند پس از سکوت از تفاوت دیدگاهش در سافت این مستند با ممویریت فیلم کاغذ بی فط می گوید

مقوله ای که جدی گرفته نمی شود

درست است که مستند پشت صحنه فیلم های سینمایی زیاد جدی گرفته نمی شود ولی مگر خود سینما در سال های اخیر چقدر جدی گرفته شده. مشکل الان سینما پشت صحنه فیلم نیست. مشکل خیلی ریشه ای تر از این حرف ها است؛ اما به هر حال پشت صحنه هم یکی از مشتقات اصلی یک اثر تصویری است و از آنجا که نگاه جدی به سینما وجود ندارد، متعاقباً برای پشت صحنه سینما هم اهمیتی قائل نمی شوند. الان به جای یک اثر مستند، فیلم های معمول و شلخته پشت صحنه وجود دارد که به تقلید ناشیانه از سروشکل گرافیکی فیلم های پشت صحنه خارجی تولید شده. اما این دایره طریق برای فیلم «کاغذ بی خط» فرق می کند، از مستند پشت صحنه این فیلم حمایت شد. درست است که این مستند زیر سایه نام بزرگی چون «ناصر تقوایی» بود ولی ساختار درست آن هم در بازتابها و هم در جذب مخاطب تأثیر زیادی داشت.

فن و سرمایه اختصاصی

مستند پشت صحنه فن و سرمایه مخصوص به خود را می خواهد. اگر تا امروز اتفاق ویژه ای برای فیلم های پشت صحنه ای که بعد از «پس از سکوت» ساخته شد نیفتاد، برای این است که آن فرمی که پس ذهن کارگردان آن فیلم ها بوده فرم درست و استاندارد نبوده. ساختار فیلم مستند «پس از سکوت» جدا از فیلم «کاغذ بی خط» نبود. من به بهانه ساخت فیلم «کاغذ بی خط» شیوه فیلمسازی ناصر تقوایی را به تصویر کشیدم. ایشان بعد از سال ها با این فیلم به سینما برگشته بودند.

آنالیز سینمای تقوایی

«پس از سکوت» از هر ابعادی که فکرش را بکنید سینما را بررسی کرده، برای همین هم می گویم فیلم کامل و درستی است. فیلمبرداری «پس از سکوت» شش ماه طول کشید. کارگردان، طراح، فیلمبردار و تدوین گر آن هم خودم بودم. البته ناصر تقوایی پشتیبان هنری و فرهنگی این مستند و حسن توکل نیا پشتیبان مالی آن بود. فیلم مستند پشت صحنه «پس از سکوت» چند هدف را دنبال می کرد. اول اینکه می خواستم لحظاتی را از یک فیلم ماندگار سینمایی برای جوانان آینده ثبت کنم. دوم اینکه می خواستم «پس از سکوت» شرایطی را محیا کند و وسیله ای شود تا فیلم «کاغذ بی خط» و همینطور سینمای تقوایی را توسط آن آنالیز کرد و در آخر می خواستم فیلمی را درباره مسیر فیلمسازی بسازم که همیشه در ذهن ها بماند.

اسم فیلم: پس از سکوت

کارگردان: شاهد احمدلو

سوزه:

مستند پشت صحنه

فیلم کاغذ بی خط

مستند پشت صحنه جایی برای عرضه ندارد

کوهیار کلاری که تجربه سافت مستند پشت صحنه سربازهای ممعه و خانه ای روی آب را دارد از شرایط مستند سازان در این عرصه می گوید

درک مستند پشت صحنه توسط تهیه کننده ها

من ۱۲ سال پیش مستند پشت صحنه «خانه روی آب» را ساختم. آن زمان تازه کارم را شروع کرده بودم و فیلم آنطور که باید نشد. رشته دانشگاهی ام عکاسی بود و کارم را با عکاسی چند فیلم سینمایی شروع کردم. چند سال بعد وقتی «سربازان جمعه» ساخته می شد، من هم در زمینه پشت صحنه و هم فیلمبرداری حرفه ای تر شده بودم. «سربازان جمعه» اولین فیلمی است که در آن تیتراژ ابتدایی با عنوان «مستند پشت صحنه» آمده بود. در حالی که قبل از آن در فیلم های دیگر فقط نام تصویربردار پشت صحنه در تیتراژ پایانی و در گروه کارگردانی آمده بود. این تهیه کننده ها هستند که باید اهمیت مستند پشت صحنه را درک کنند و برای آن ارزش قائل شوند تا به مرور در سینما جا بیفتد.

جایی برای عرضه نیست

بحث بودجه مهمترین دلیلی است که تهیه کننده ها را از ساخت مستند پشت صحنه باز می دارد. چون مستند پشت صحنه هم مانند همه فیلم های مستند برگشت مالی ندارد، البته جایی هم برای عرضه ندارد. اصولاً وقتی کار مستند ساخته می شود افرادی که جلوی دوربین شما قرار می گیرند، معذب می شوند و بیشتر به لاک خود فرو می روند. من در طول فیلمبرداری از پشت صحنه «سربازان جمعه» سعی کردم تابوی آنها را بشکنم و بتوانم همانطور که خوشی ها و خنده ها را بازتاب می دهم، ناراحتی ها و دعوای پشت صحنه را هم در قاب دوربینم بیاورم.

ویژگی یک مستند پشت صحنه خوب

مستند پشت صحنه باعث می شود مردم آدم هایی را که همیشه در نقش دیگران می دیدند را در نقش خودشان ببینند. علاوه بر این مهمترین مساله درباره مستند پشت صحنه بُعد آموزشی آن است و باعث می شود هنر جوهای که همیشه درباره نحوه ساخت یک فیلم سینمایی شنیده باشند، این بار به واسطه دوربین پشت صحنه آن را ببینند. اکثر دانشجویان تفکرات اشتباهی در نحوه فیلمسازی دارند، چون خود دانشجوی هنر بودهام این را می دانم. همکلاسی هایم همیشه فکر می کردند مسعود کیمیایی حداقل ۵ تا دستیار دارد، در حالی که او دو دستیار دارد و با امکاناتی حتی معمولی تر از یک کارگردان جوان کار می کند.

اهمیت آرشویی بودن

اهمیت آرشویی بودن مستندهای پشت صحنه بسیار زیاد است. مطمئناً پنجاه سال بعد همه کنجکاو خواهند بود که بدانند زمان ما فیلم های معروف و ماندگار از فیلمسازان بزرگ ایران چطور ساخته شده. مثل فیلم مستند پشت صحنه «پنار» آندره تارکوفسکی که شیوه فیلمسازی او را به تصویر کشیدم.

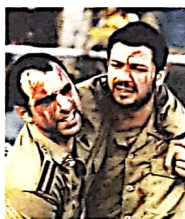
اسم فیلم:

سربازهای جمعه و خانه روی آب

کارگردان: کوهیار کلاری

سوزه: مستند پشت صحنه

سربازهای جمعه و خانه روی آب

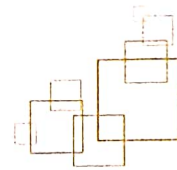
A Phenomenon Named Backstage Documentary

Aida Tadayon

aida.tadayon@gmail.com

The backstage documentaries have a responsibility and if they are made from a professional documentary filmmaker's viewpoint, they will reflect the process of making films for cinema. There are different interesting parts for the audience in the process of filmmaking, such as the dominant technical view, the way through which the film is directed and scenic design, etc. If the documentary of backstage is properly made, it can be considered as a training class of filmmaking. Moreover, backstage documentary can be evidence to the process of progress in the history of cinema. It is through the backstage documentary that filmmakers are able to find the existing errors and weak points. However, such type of documentaries needs producer and filmmaker's courage to face with problems and mistakes in their works, instead of removing them from the backstage.

By Azizollah Hamid-Nejad, Iranian Filmmaker

Abolfazl Tavakoli / Director's Professional View

"Among the backstage films I've made so far, Ahmad Reza Darvish's viewpoint, as film creator, was more serious and professional towards this genre of documentary filmmaking. Although, he was busy with working on a huge project like 'Duel', he spent time on backstage documentary and he was totally attentive about everything. Backstage documentary can answer the questions about the truth of cinema in audience's mind, but the importance of such documentaries depends on how producer and film director's think about their work."

Hamid Reza Ghorbani / About 'About Eli'

It was not supposed to make a backstage documentary for 'About Eli' at first. It was only supposed to record a series of scenes from the backstage. However, Asghar Farhadi was worried that the camera in the backstage would cause the actors/actresses to become distracted and unable to concentrate on what they were doing. Anyhow, Vahid Hosseini made this documentary and edited it as his thesis at university. We are not still accustomed to this genre of filmmaking, while they can be very helpful to the improvement of Iranian Cinema.

Shahed Ahmadloo / 'After Silence' of Taghvaei

Shahed Ahmadloo is one of those filmmakers who showed the importance of such documentary by making a serious film from the backstage of 'Unruly Paper / 2001' directed by Nasser Taghvaei. It's been 12 years, since this film and although he did not make any other backstage documentary anymore, he does not deny the importance of such genre in cinema. Ahmadloo says, "After my documentary was made, a new wave of making backstage documentary was started". He also adds, "The structure of 'After Silence' is relevant to 'Unruly Paper' and it was the reason for me to depict Nasser Taghvaei's method of filmmaking".

Koohyar Kalari / Pioneer of a New Wave

"It was 12 years ago when I made the backstage documentary of 'A House Built on Water'. Shahed Ahmadloo and I were the first ones who concentrated on such kind of cinema. I graduated in Photography and started working by taking pictures from some feature films. A few years later, when 'Friday Soldiers / 2002' was made, I'd become more professional in the field of backstage and cinematography. These are the producers who should recognize the importance of backstage and value it in order to make it stabilized in cinema".